

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ'.

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20. — Δι' ἀποστολὰς ἀρροῦται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκδοτὶ ἑτοῦς καὶ εἴμαι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

10 Μαΐου 1887

Ἡ ΔΙΩΡΥΞ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Β'

Τὰ εἶδη τῆς ἐργασίας εἶνε πλεῖστα. Κατ' ἀρχὰς ἐνομήθη ὅτι ἤρκουσαν πρὸς ἐκχωμάτωσιν αἱ συνήθεις ἀπλακὶ βορβοροσφάγοι (dragues). Ἐνομήθησαν δὲ ἱκαναὶ καὶ ἐποποθετήθησαν ἐπὶ τούτῳ. Δὲν ἐβράδυνεν ὁμῶς νὰ καταδειχθῇ ὅτι αὐταὶ ἦσαν ὄλως ἀπρόσφοροι πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐκχωματώσωσιν. Ἦναγκάσθησαν ἐπομένως νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτάς καὶ νὰ προσφύγωσιν εἰς ἄλλο σύστημα. Ἐννοεῖται ὅτι, ἐκτὸς τῶν τεχνικῶν μέσων, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐργατῶν χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸ νὰ πλήττωσιν τὸ ἔδαφος διὰ τῆς δικέλλης καὶ τῆς ἀξίνης, ἐνῶ ἄλλοι πληροῦσι διὰ μεγάλων πτύων τὰ φορτηγὰ βραχόνια, ἅτινα κυλιόνται ἔπειτα ἀποκομίζοντα τὸ ἐξαχθὲν χῶμα. Ὑπόνομοι ὁμῶς ἰδίως, ἐκρηγνύμενοι ἀνὰ πάσαν στιγμὴν, καταβάλλουσι τοὺς σκληροὺς βράχους, ἐκρίζουσι ὑπερμεγέθεις βόλους γῆς, παραλύουσι τὴν συνεκτικότητα τοῦ ἐδάφους. Πρὸ πάντων δὲ κυρίως ἡ σπουδαιότερα ἐργασία γίνεται δι' ὑπογείων ἐπίτηδες κατασκευαζομένων στοῶν. Τοῦτων, ὄρουσάμενα ἐντὸς τῆς γῆς, κοιλινοῦσι τὸ πρὸς ἐκβάθυσιν ὠρισμένον μέρος. Ἐντὸς αὐτῶν στρώννυνται σιδηρεῖ τροχιαί, ἐν αἷς εἰσχωροῦσιν αἱ ἀτμάμαξαι σύρουσαι τὴν μακρὰν τῶν ἀμαξῶν των γραμμῶν. Ἀνωθεν δ' ἐκάστης ἀμάξης, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, σκάπτονται φρέατα, ἐν σχήματι κώνων ἀνεστραμμένων, ἀνοικτὰ πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ στενὰ πρὸς τὴν βᾶσιν, ἐν ἧ ἀνοίγεται ὀπή, ἀφ' ἧς ὄλον τὸ σκαφὲν ἐν τῷ φρέατι χῶμα χύνεται ἐντὸς τῆς ἀμάξης, ἥτις ἀπέρχεται πεφορτωμένη.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς δι' ὑπογείων στοῶν ἐκχωματώσεως ἐφαρμόζεται μάλιστα ἐν τῇ διατρήσει τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ συμπαγοῦς γήινου ὄγκου. Πολλὰ πλάϊ ἔχουσιν ἀνοιχθῆ ἐν αὐτῷ αἱ ὑπόγειοι στοαί. Τὰ δὲ περισσότερα χιλιόμετρα τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐν αὐτῷ εἶνε ἐστρωμένα. Τῶν δ' ὑπονόμων αἱ συχναὶ ἐκρήξεις

καὶ ὁ θόρυβος παράγουσιν ἀληθῆ καταγίδια κοινορτοῦ ἐντὸς τῆς χαράδρας.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἶχον κατορθώσῃ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1886 νὰ ἐκτοπίσωσι 5,250,000 κυβικῶν μέτρων χῶματος. Ἀλλὰ τὸ μέλλον νὰ ἐκτοπισθῇ διὰ τῆς διατρήσεως τοῦ συμπαγοῦς ὄγκου ἔδαφος ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ εἰς ὀκτὼ ἑκατομμύρια κυβικῶν μέτρων.

* *

Εἶνε δὲ πράγματι παράδοξος καὶ ἐκπληκτικὴ ἡ γεωλογικὴ ἰδίως σύστασις τοῦ ἐδάφους τούτου. Ἐκτὸς τῆς προμνημονευθείσης περιέργου ἀνακαλύψεως ὅτι τὸ βάθος τοῦ ὄγκου, ὑπὸ τὸ σκληρὸν λίθινον στρώμα, ἀποτελεῖται ἐξ ἀργίλλου, ἡ ποιότης, τὸ χρῶμα, τὸ εἶδος τῶν ἐξαγομένων χωμάτων παραλλάσσει ἐπ' ἀπειρον. Ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐνωθεν τῆς γεφύρας μετ' ἀπορίας βλέπει τοὺς ἐξωθεν, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἰσθμοῦ, σχηματισθέντας ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν γηλόφους, ἄλλους φαιούς, ἄλλους λευκοὺς, ἄλλους ὑπομέλανας, ἄλλους μολυβδόχρους. Ἐκαστος αἰὼν παρερχόμενος ἀφίνα φαίνεται καὶ ἀνὰ ἐν στρώμα. Ἐζητήσαμεν νὰ λάβωμεν γεωλογικὰς τινας σημειώσεις. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο θὰ μᾶς ἐχρειάζετο ἀναμφιβόλως μὴν περίπου. Μετὰ θαυμασμοῦ θὰ ἔβλεπε ἕκαστος τὸν ἐγχρωμον γεωλογικὸν πίνακα, ὅστις καταρτίζεται ἐφ' ὅσον προβαίνουσιν αἱ ἐργασίαι. Ὅλα σχεδὸν τὰ γνωστὰ χρώματα καὶ ὄλοι οἱ γνωστοὶ ἐπιστημονικοὶ ὄροι ἔχουσιν ἐξαντληθῆ πρὸς ὑπόδειξιν τῶν μυρίων τούτων διαφορῶν τῶν ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων, ἅτινα ἀνακαλύπτονται.

Εἶνε δὲ καὶ τοῦτο οὐ μικρὰ δυσχέρεια εἰς τὴν πρόσδον καὶ τὴν ταχύτητα τῶν ἐργασιῶν. Ἡ διώρυξ τοῦ Σουεὺ εἶχε νὰ προβῇ ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὁμοιοειδοῦς καὶ ὁμοιομόρφου, ἀμυγδαλοῦ ἐδάφους, καὶ ἡ διάτρησις αὐτῆς δὲν παρῆχε πολλὰς δυσχερείας, ἐξαιρουμένου ἰννοεῖται τοῦ μεγάλου μήκους τῆς. Περιστατικὰ ὁμῶς τόσον ἀνέλπιστα καὶ ἐκφυγόντα πάντα ὑπολογισμὸν, ὅσον ἐδῶ, δὲν παρουσιάσθησαν, ἐκτὸς ὀλιγίστων.

Τὰ ἐπικρατοῦντα στρώματα εἶνε τὸ λίθινον,

τό άμμόδες, τὰ άργιλώδη έν γενεί και ιδίως τό έν τῇ γεωλογίᾳ καλούμενον κροκαλοπαγές, όπερ εύρίσκεται και έν αὐτῷ τῷ κέντρῳ.

Όπερ άποδεικνύει ότι πορθμός άλλοτε, πρό κίωνων και κίωνων πολλῶν, ἦτο ό ισθμός οὗτος και ή θάλασσα εισεχώρει έν αὐτῷ και ή διάτρησις αὐτοῦ ἦδη αὐτή, μετά τόσας εκατονταετηρίδας, άποδίδει μόνον συμφώνως πρός τό γνωστόν ρητόν ότι ανήκει έκάστη, τὰ τῆς ξηρᾶς τῆς ξηρᾶς και τὰ τῆς θαλάσσης τῆς θαλάσσης, έπανάγουσα τήν τελευταίαν ταύτην εἰς τήν φυσικήν αὐτῆς δόδν.

**

Δι προϋπολογισθείσαι χάριν τῆς διορύξεως δαπάναι θ' αύξήσασι, συνεπεία τῶν προσθέτων αναγκῶν, σχεδόν κατά τό ἡμισυ επί πλέον τοῦ καταβληθέντος κεφαλαίου.

Κατά τό 1882 ό στρατηγός Στέφανος Τύρρ έπέτυχε τήν προσωρινήν, και μετά τὰς γενομένας μελέτας, τήν δριστικήν εκχώρησιν αὐτῷ τοῦ προνομίου τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος, μετά τοῦ δικαιώματος τῆς εκμεταλλεύσεως αὐτῆς διά τῆς έπιβολῆς διαπορίων διά λογαριασμῶν του. Τό προνόμιον τοῦτο εκχώρησεν ό στρατηγός εἰς μετοχικήν εταιρίαν ιδρυθεῖσαν έν Γαλλίᾳ, διαθέτουςαν δέ κεφάλαιον τριάκοντα εκατομμυρίων φράγκων, ἡτις κατήρξατο τῶν έργασιῶν, αναθείσα αὐτῷ τήν διεξαγωγήν. Ἄλλοι δέ εταιρίαι γαλλικαί ανέλαβον τήν εκτέλεσιν τῶν έργων.

Τὰ δέ ύπολογισθέντα εκ τῶν τριάκοντα εκατομμυρίων και συμφωνηθέντα πρός περάτωσιν αὐτῶν έξοδα ανήρχοντο εἰς 24,629,500.

Ἄλλ' ένῶ τὰ έργα πολὺ απέχουσιν έτι τοῦ νά ώσι περατωμένα, ένῶ τό άχάριστον έδαφος τόσον πεισιμῶνως άνθίσταται εἰς τὰς προσπαθειάς τῶν εργαζομένων, ένῶ έποχή τῶν δριστικῶν εγκαινίων τῆς διώρυγος μόλις δρίζεται ή δευτέρα εκαμηνία τοῦ 1889, τό άρχικῶς καταβληθέν κεφάλαιον σχεδόν εξητηλήθη από τοῦδε. Ἡ διάτρησις τοῦ όγκώματος και τὰ άλλα συμπληρωματικά θ' άπαιτήσασι τό όλιγώτερον δώδεκα εἰς δεκαπέντε εκατομμύρια. Οὕτω δέ ή όλική δαπάνη άντι τῶν ύπολογισθέντων 30 εκατομμυρίων, θ' ανέλθη αναμφιβόλως τό όλιγώτερον εἰς 45 εκατομμύρια.

Τοῦτο εἶνε προδήλως δυσάρεστον διά τοὺς μετόχους και όχληρόν διά τοὺς ναυτιλλομένους, οκτινες ένόμιζον ότι τόρα θα ήδύνατο νά διαπλέωσι τήν διώρυγα, αλλά δέν εἶνε και μή φυσικόν. Οἱ δέ θέλοντες νά δικαιολογήσασι τήν εταιρίαν αναφέρουσιν ώς παράδειγμα όμοιον και πρόχειρον τήν τε διώρυγα τοῦ Σουέζ, ἡς ή άποπεράτωσις, ένῶ ύπελογίσθη ότι θα έστοιχίζε διακόσια μόλις εκατομμύρια, εκχρειάσθη έν τού-

τοις πλέον τῶν πεντακοσίων—άκόμη δέ προσφατώτερον τήν τόρα συγχρόνως ταυνομένην κολοσσαίαν τοῦ Παναμά διώρυγα, ἡς τὰς έργασίας διευθύνει αὐτοπροσώπως ό μέγας ισθμοτόμος και θαλασσοποίος Λεσσέψ, ένῶ δέ ύπελόγησε τὰς δαπάνας εἰς εκκόσια ή έπτακόσια τό πολὺ εκατομμύρια, αὐταί άπειλοῦσι ν' ανέλθωσιν εἰς δύο σχεδόν δεκατομμύρια!

Όμολογουμένως, άπέναντι τοιούτων γιγαντιαίων αριθμῶν, τί εἶνε τὰ ιδικά μας δεκαπέντε πτωχά εκατομμύρια;...

**

Οἱ χρησιμοποιούμενοι εργάται ανέρχονται εἰς τόν κυμαινόμενον αριθμόν τῶν χιλίων οκτακοσίων μέχρι δύο χιλιάδων. Εἶνε δέ, κατ' εθνικότητα, ώς επί τό πλείστον Μαυροβούνιοι, Ἄρμένιοι, Ἴταλοί και Ἕλληνας. Καί ή διάκρισις αὐτῶν άπ' άλλήλων εἶνε εύκολωτάτη και άμέσως εκλύει τό βλέμμα τοῦ παρατηρητοῦ.

Ἐψηλοί οἱ πρώτοι, εὔσωμοι, ρωμαλέοι, φέροντες τό γνωστόν τῆς πατρίδος τῶν στρογγύλον μέλαν ταῦς γύρους και έρυθρόν άνωθεν κάλυμμα, ισχυραί χεῖρες, δυνατοί μυς, ώραιαί και άφελεῖς και ειλικρινεῖς και άποφασιστικά και εύχάριστοι μορφαί.

Πλατεῖας αναξυρίδας φοροῦντες οἱ δεύτεροι και κόκκινα ζωνάρια και καλπάρια ή φέσια, εύρύνωτοι, δυσκίνητοι, βαρεῖς, άλλ' εργάτικοι, φυσιογνωμίαι ανατολιτῶν φιλοπόνων.

Εὔστροφοι δέ τέλος, λάλοι, Οορυθώδεις, μικροί τό άνάστημα αλλά μυώδεις, εύφυεῖς και πονηραί όψεις, με τήν αἰώνιαν μακράν πίπαν των άνά στόμα και τό κασκέττον εἰς τήν κεφαλήν οἱ Ἴταλοί.

Και οἱ ιδικοί μας; Οἱ ιδικοί μας εἶνε τόσον όλιγοί, ώστε χάνονται σχεδόν μεταξύ τοῦ άλλου πλήθους τῶν έπηλύδων. Καθά λέγεται, και ή εταιρία προτιμᾷ μάλλον τοὺς ξένους, αλλά και οἱ ιδικοί μας προσέρχονται και αναλαμβάνουσιν εργασία παρ' αὐτῆς. Ὡς φαίνεται δέ εύρίσκουσι και τήν εργασίαν επαχθῆ και τήν άμοιβήν γλίσχραν. Πράγματι δέ τό ήμερομίσθιον μόλις ανέρχεται εἰς τρεῖς και ήμισίον δραχμάς. Ὅπως δέ εἶνε κεχωρισμένοι κατ' εθνικότητα, οὕτως εἶνε κεχωρισμένοι και υπό έποψιν ικανότητος και ειδους εργασίας οἱ εργαζόμενοι.

Οἱ Μαυροβούνιοι χρησιμοποιοῦνται ιδιαίτέρως διά τήν σκαφήν και τήν εκχωμάτωσιν. Οἱ Ἄρμένιοι εἶνε έπιτηδειότατοι και ταχύτατοι εἰς τήν διά πτύων πλήρωσιν τῶν φορηγῶν βαγονίων. Οἱ Ἴταλοί εἶνε προπάντων οἱ κατασκευάζοντες και άνάπτοντες τὰς ύπονόμους. Καί οἱ ιδικοί μας εἶνε ικανώτατοι δι' εἰλας τὰς εργασίας... και διά καμμίαν συγχρόνως. Ὅσοι έτυχεν ή εξακολουθοῦν νά εργαζονται άποδει-

κύνονται καταλληλότατοι, όπου και αν χρησιμοποιηθώσιν. Ἄλλ' οἱ όροι εἰς όλιγίστους φαίνονται συμφέροντες και προτιμοῦν νά μή εργαζονται. Ὁ χαρακτήρ τῆς φυλῆς δέν εἶνε δυνατόν νά αλλάξῃ!

Ἐκτός τῶν εργατῶν υπάρχουν και πλείστοι άλλοι υπάλληλοι, και ιδίως μηχανικοί, οἱ πλείστοι τῶν όποιων εἶνε γάλλοι.

**

Ὁ συνουικισμός τῆς Ἰσθμίας άποτελεῖται εκ οκτακοσίων περίπου ψυχῶν, τῶν υπάλληλων και μηχανικῶν τούτων, τῶν οικογενειῶν των και τῶν εργατικῶν επίσης οικογενειῶν. Ὁ τῆς Ποσειδωνίας όμως εἶνε πολὺ μικρότερος και όλιγανθρωπότερος.

Ἄμφότεροι οἱ συνουικισμοί συνδέονται πρός άλλλους, ώς και πρός πάντα τὰ άλλα σημεῖα τοῦ Ἰσθμοῦ, διά τηλεγραφικῆς άμα και τηλεφωνικῆς συγκοινωνίας.

Ἡ Ἰσθμία, φέρει τόν τύπον πολίχνης συστηματοποιημένης, ἡς ή ανάπτυξις εἶνε βεβαία. Τὰ οικήματα αὐτῆς, εἶνε στερεῶς και καλῶς κατασκευασμένα, οἱ όδοι τῆς εύρεταί και μετ' έπιμελείας ρυμοτομηθεῖσαι, και ή θέσις άρίστη.

Ἔχει, ώς και ή Ποσειδωνία, τήν εκκλησίαν τῆς, τὰς μικράς πλατείας τῆς, τὰ έστιατόριά τῆς, τὰ καφενεῖά τῆς, τὰ καπηλειά τῆς, ών έν διευθύνεται υπό γαλλίδος τινός, με τὰ σφαιριστήριά των, και τὰς επί τῶν τοίχων γυμνάς εἰκόνας των, και τήν πελατεῖαν των τήν ιδιόρρυθμον.

Ἐν αὐτῇ υπάρχουν οἱ σταθμοί τῶν άτμαμαξῶν, αἵτινες εύρίσκονται έν άργία. Ἡδη δέ γίνεται σκέψις αἱ σιδηροδρομικαί γραμμαὶ νά επεκταθώσι και πέραν αὐτῆς, μέχρις άποστάσεως τινος, εἰς τῆς θαλάσσης, όπως καταστῆ δυνατή ή μεταφορά τῶν εξαγομένων χωμάτων εἰς εκεί, να εκρίπτωνται εἰς τὰ κύματα, διότι ή συσσώρευσις αὐτῶν επί πλέον επί τῆς έπιφανείας τοῦ Ἰσθμοῦ δέν εἶνε δυνατή.

Ἐν Ἰσθμῷ επίσης εἶνε ιδρυμένος και καλῶς κατηρητισμένος νοσοκομεῖον. Ἐκεῖ δέ θυοῖως εύρηται και τὰ διάφορα γραφεῖα, τὰ τῆς διευθύνσεως, τὰ τῶν μηχανικῶν, τό ταμεῖον, κλπ. Παρ' αὐτὰ δέ κομψοτάτη, περιβαλλομένη υπό κήπου, ύψηλή και έν λαμπρᾷ πρός τήν θάλασσαν άπόψει εγείρεται ή έξοχική οικία, ή villa τοῦ στρατηγοῦ Τύρρ, έν θα ήδύνατό τις νά συναντήσῃ έξωθεν αὐτῆς ή έν τῷ περιβόλῳ τῆς διευθύνσεως περιφερόμενον, με τό μακρόν του άνάστημα και τοὺς μακροτέρους μύστακας και τήν στρατιωτικήν φυσιογνωμίαν και τό άγαθόν και άπέριττον ύφος του.

**

Δέν εἶχον όμως πάντοτε οἱ συνουικισμοὶ οὗτοι τήν ήρεμον και ειρηνικήν όψιν, ἡν έχουσι σήμερα. Ὅσοι άνέγνωσαν διηγήσεις ή μυθιστορίας περί τῶν πρώτων άποίκων τῆς Καλλιφορνίας μετά τήν ανακάλυψιν τοῦ έν αὐτῇ Πακτωλοῦ, περί τῶν πρώτων άγρίων εξερευνητῶν τοῦ Ἐλδσράδου, περί τῶν τολμηρῶν τυχοδιωκτῶν και τῶν εξημμένων χρυσοθηρῶν, οὗς έσυρεν από τῶν τεσσάρων περάτων εκείτοῦ πλοῦτου ή δίψα και τοῦ κινδύνου ή περιφρόνησις, θα ήδύνατο νά ιδῶσι τήν πρόχειρον μικρογραφίαν έν τοῖς εργατικῶς πληθυσμοῖς τῶν δύο κωμῶν. Ποικίλος και πολύμορφος συρφετός, έπιδραμῶν εἰς τήν πρόσκλησιν παροχής εργασίας πανταχόθεν, ἠδῶν άνεμμένων, ιδεῶν περί ιδιοκτησίας και ζωῆς λίαν έλευθερίων, όρέξεων άχαλινώτων, πειναλέοι έρχόμενοι νά εύρωσιν όπως-όπως τεμάχιον άρτου, άλλῆται φεύγοντες ίσως τήν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος των, όκνηροί έλπίζοντες νά εύρωσιν άφορμήν νά κερδίσασι τι διά παντός άλλου τρόπου ή εργαζόμενοι, εἶχον εκβρασθῆ φύρδην μίγδην επί τῆς κορινθιακῆς άκτῆς. Ἄστυνομία δέν υπήρχεν, ή δέ σταθμεύουσα έν τῷ τόπῳ χωροφυλακή μάλλον εἰς τήν έπευξήσιν τῆς συγχύσεως συνετέλει ή εἰς τήν τήρησιν τῆς τάξεως. Ἐριδες έπομένως, φιλονεικίαι, συμπλοκαί, πυγμαχίαι, τραυματισμοὶ έλάμβανον χώραν καθ' ήμέραν. Ἐν τοῖς άρτισυστάτοις και οὕτως εἰπεῖν νομαδικῶς συνουικισμοῖς άλλῆθῃ δράματα έτελοῦντο. Δι κλοπαί και αἱ ληστεῖαι ἦσαν τὰ άπλούστερα τῶν συμβάντων. Συνηθέστατα δέ εύρίσκοντα πτώματα δολοφονημένων, τῶν όποιων άγνωστοί άπέμενον και άδύνατον έτι ν' ανακαλυφθώσιν οἱ φονεῖς. Ἐν ενί τῶν καφενειῶν νύκτα τινά εἰς τῶν εργατῶν παρενοχλούμενος υπό τινος χωροφυλάκος, μεθ' οὗ εἶχε προηγουμένως άφορμάς, ἤρπασε παρατύχουσαν σκαπάνην και διέσχισε τήν κεφαλὴν αὐτοῦ από άνωθεν εἰς κάτω, μέχρι τοῦ λαιμοῦ, ό δέ καφεπεώλης είδείκνυεν ἡμῖν κομίζων άμα τόν δισκον του, κηλιδάς τινος ζοφεράς, διακρινομένης άκόμη επί τοῦ άλλίου πατώματος, ενάπομένοντα λείψανα, τελευταίαν άνάμνησιν τῆς τρομερᾶς σκηνῆς, ἡς έγεινε θέατρον τό κατάστημά του...

**

Τήν χρησιμότητα τῆς διώρυγος και τήν σπουδαίαν έπίδρασιν, ἡν μέλλει νά έχῃ επί τῆς αναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος και τοῦ καθόλου ευρωπαϊκοῦ έμπορίου, περιττός κόπος βεβαίως θα ἦτο νά ζητήσῃ τις όπως καταδείξῃ.

Ἐκτός τῶν ἀρχαίων, ὧν αἱ ἐπανεπισημασμένας πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς ἀποδείκνυται τὴν σημασίαν ἢ ἀπέδιδον εἰς αὐτήν, ἡ τελειώσις τῆς πολλάκις ὑπεδείχθη καὶ ἀνεκνήρυχθη ὡς μέγιστον εὐρωπαϊκὸν ὄφελος καὶ ἀξιωματικὸν βῆμα πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν.

Διὰ τὴν ἐνδιαφέρουσαν περὶ τούτου νομιζομένην καὶ περιεργὸν πρὸς παράθεσιν τὴν γνώμην τοῦ ἀρχιδουκῆ τῆς Αὐστρίας Louis-Salvator, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον κατὰ τὸ 1876 ἐδημοσίευσεν ἀξιόλογον σύγγραμμα φέρον ἐπιγραφὴν «Promenade dans le golfe de Corinthe».

Ὁ αὐστριακὸς ἀρχιδουξ θεωρεῖ τὴν διάτρησιν ὡς μέλλουσαν μεγάλως νὰ ἀφελῆσθαι ἀπ' ἐνὸς μὲν τὴν Ἑλλάδα, ὁμοίως δὲ καὶ πάσας τὰς δυτικὰς ἐπικρατείας. Ἡ παγκόσμιος ναυτιλία, λέγει, θὰ κερδίσῃ σπουδαίως ὄχι μόνον ἐκ τῆς συντομείσεως τῆς μεταξύ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀποστάσεως, ἀλλ' ὡσαύτως ἐξαιρέτως καὶ ἐκ τῆς ἀποφυγῆς πλέον τοῦ κινδυνώδους καὶ δυσκόλου ταξιδίου τῆς διαβάσεως, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν χειμερινὴν τοῦ ἔτους ὄραν, τῶν τρικυμιωδῶν ἀκτῶν τῆς μεσημβρινῆς Πελοποννήσου.

Κυρίως ὅμως ἡ συντόμεισις τῆς ἀποστάσεως τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς Δύσεως εἶνε ἀξία παντὸς λόγου.

Ἡ ἐκ τῶν λιμένων τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ τῆς Μεσσηνίας πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν καὶ τὴν δυτικὴν Μεσόγειον ὁδὸς θέλει συντομωθῆναι διὰ μὲν τὴν πρώτην κατὰ 345 χιλιομέτρα, διὰ δὲ τὴν δευτέραν κατὰ 180 χιλιομέτρα.

Τὴν διαφορὰν δὲ ταύτην τὴν ἐπ' ἀφελείᾳ τῶν χωρῶν τῆς Ἀδριατικῆς, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν ἡ Βασιλεία ὄρισεν—ἀπὸ τοῦδε—διὰ μὲν τὰ πλοῖα τὰ προερχόμενα ἢ κατευθυνόμενα εἰς τὴν Ἀδριατικὴν διαπείρα φράγκων ἐν κατὰ τόνον, πενήτην κατὰ δὲ λεπτὰ διὰ τὰ ἐκ τῶν λιμένων τῆς δυτικῆς Μεσογείου ἀναχωροῦντα ἢ ἐκεῖ μεταβαίνοντα καὶ περῶντα τὴν διώρυγαν. Ἄλλ' οἱ ἐπιβάται, ὅπουθεν καὶ ἂν προέρχωνται, θέλουσι πληρῶς φράγκων ἐν ἀδιακρίτως κατ' ἄτομον.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέχρι τοῦδε διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς μεσημβρινῆς Πελοποννήσου διεξαγομένου μεταξύ τῶν λιμένων τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Δύσεως ἐμπορίου, μὴ λαμβανόμενης ὑπ' ὄψιν τῆς πιθανῆς οὕτως αὐξήσεως τῆς συναλλαγῆς ὡς ἐκ τῆς εὐκολωτέρας συγκοινωνίας, κατεστρώθησαν ἱκανοὶ ὑπολογισμοί, σκοπὸν ἔχοντες τὸν ὄρισμόν τῶν πιθανῶν εἰσπράξεων τῆς Ἑταιρίας, ὅταν ἡ διώρυξ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν.

Αὐταὶ δὲ θ' ἀνέλθωσι, κατὰ τοὺς πιθανωτέ-

ρους ὑπολογισμούς, εἰς 5,900,000 φράγκων ἐτησίως.

Τὸ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἄλλου τῆς διώρυγος διάστημα τὰ ἀτμόπλοια θὰ διανύωσιν ἐντὸς τριῶν τετάρτων τῆς ὄρας. Ἐὰν ἰστιοφόρα θὰ σύρονται καὶ θὰ διαπερατοῦνται δι' αὐτῆς ὑπὸ ρυμουλκῶν. Τὸ δὲ ἠλεκτρικὸν φῶς θέλει εὐκολύνῃ τὴν καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς διάβασιν τοῦ πορθμίδιου, καταλαμπομένου ὑπὸ ὑπερμεγέθων ἠλεκτρικῶν φάρων.

Τὴν δὲ ἡμέραν, καθ' ἣν αἱ δύο ἀδελφαὶ θαλάσσαι θὰ χυθῶσιν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων, καθ' ἣν εἰς τὸν βυθὸν τῆς διώρυγος τὸ ὕδωρ τοῦ Σαρωνικοῦ θὰ συναναμιγῆ πρὸς τὸ ὕδωρ τοῦ Κορινθιακοῦ, καθ' ἣν οἱ ἐπιβάται τοῦ σιδηροδρόμου θὰ χαιρετήσωσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς μετώρου γεφύρας τοὺς ἐπιβάτας τοῦ διαβαίνοντος κάτωθεν αὐτῆς πρώτου ἀτμοπλοίου, τότε θὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πράγματι εἰσῆλθε καὶ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Ἦτοτε θὰ καταδειχθῆ ἔτι μᾶλλον ἡ θαυμασία γεωγραφικὴ αὐτῆς θέσις, ὡς ἐγγυτέρου σταθμοῦ συγκοινωνίας μεταξύ δύο ἡπείρων, ἣν δὲν ἐγνοίωμεν νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν πρὸ πολλοῦ ἤδη. Θὰ ἀποροῦμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πῶς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον ὑφίσταντο οὕτω προφανῆ φραγμὴν καὶ τὸσον εὐκόλον νὰ ἀρθῆ ἐμπόδιον εἰς τὸν δρόμον των. Ὁ ἀφροσπεφὴς γέρον, ὁ σκυθρωπὸς Μαλέας, θὰ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνος καλαίων πρὸς τ' ἄγρια τοῦ κύματος καὶ δὲν θὰ εἶνε πλέον τόσα πολλὰ τὰ ὑποχρεωμένα ν' ἀντικρίζωσι τὴν μελανὴν κορυφὴν του καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ διαφύγουν τῶν ρευμάτων του τὴν παρασύρουσαν δίνην πλοῖα. Νεὰ ζωὴ θὰ χυθῆ εἰς τὸν τόπον. Ὁ Πειραιεύς θ' ἀναπτύχθῃ ἔτι μᾶλλον. Ἀντίζηλοι ἀλλ' ἠμαίμονες πόλεις θὰ ἀναθάλωσιν ἑκατέρωθεν οἱ πενιχροὶ καὶ ἐργατικοὶ ἀπλῶς τὸρα συνοικισμοὶ τῆς Ἰσθμίας καὶ τῆς Προσειδωνίας. Καὶ ἡ διώρυξ, ἡ εὐεργετικὴ διώρυξ, ἡ καλὴ διώρυξ, θὰ κυλίῃ τὰ ἡσυχα ὕδατά της, ἀνοικτὴ ὁδὸς εὐημερίας, διαγωγῆς δρόμος πλούτου, γαλανὴ κέλευθος εἰρήνης...

Μόνη δὲ, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ πιθανῶς δικαίον νὰ παραπονηθῆται κατὰ τῆς εὐοίωνου μεταβολῆς, θὰ εἶνε ἡ μικρὰ πόλις τῆς Νέας Κορίνθου, ἣτις προδήλως θὰ ζημιωθῆ μεγάλως ἐξ αὐτῆς, παραγκωνιζομένη ἐντελῶς ὑπὸ τῶν δύο νεαρῶν διόδων της.

Ὁ πολιτισμὸς θὰ εἶνε ὁ νέος αὐτῆς Μόμιμος, καὶ τὸ ἀρχαῖον ρητὸν θὰ ἐφαρμοσθῆ, δι' ὅπως ὅμως ἀντιθέτους λόγους, πληρέστατα καὶ πάλιν, διότι πολὺ ὀλίγοι βεβαίως θὰ ἐξακολουθοῦν πλεόντες εἰς αὐτήν.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ.

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία ἠλ. Βερτέ.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

III.

Ἡ παρῆς.

Ἡ οἰκογένεια Γριβὲ διέμενε, ὡς εἴπομεν, ἐκατοντάδας τινὰς βημάτων μακρὰν τῆς πόλεως, ἐγγὺς τῆς ὁδοῦ, ἐφ' ἧς εἰργάζετο ὁ ὁδοστάτης. Τὸ οἶκημα, καλούμενον Μύλος Βαλάρ, ἦτο ἀληθῶς παλαιὸς μύλος ἢ μᾶλλον δοκιμιον μύλου, οὐδέποτε παραγαγὼν μεγάλην ἀλεύρου ποσότητα. Εἶχε τις φαντασθῆ πρὸ εἰκοσι περὶπου ἐτῶν νὰ χρησιμοποιήσῃ μικρὸν βυάκιον, καταβαῖνον ἀπὸ τῶν περίξ βουνῶν, καὶ κατεσκεύασε τὸν μύλον τοῦτον. Ἀλλὰ τοῦ ρεύματος ἡ ἰσχύνη δὲν ἠδύνατο δυστυχῶς νὰ ὀρίσῃ μύλον, καὶ ἐπὶ οὕτω μῆνας τοῦ ἔτους οὐδὲ μίαν κἂν ὄραν τῆς ἡμέρας κατῴρθου νὰ στρέφῃ τὰς πέτρας του. Οὕτως ὁ μυλωθρὸς κατεστράφη, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἐχρησίμευεν ἔκτοτε ὡς οἶκημα ἀπλοῦν κ' ἐξεμισθοῦτο εἰς γεωργούς. Παρέμενε μὲν ἔτι κατὰ τόπον ὁ μέγας ξύλινος τροχός, ἀλλ' αἱ πτέρυγές του ἐφαίνοντο κατεσκληκυῖαι, συντετριμμέναι καὶ παντελῶς ἀχρηστοί. Ὁ ὑδροπράκτης ἦτο ἀνοικτὸς πανταχόθεν, καὶ τὸ ὕδωρ ἀπετέλει κάτω εἶδος τι τέλματος, ὅπου ἀφθόνως ἐβλάστανον ἀρωματικὰ φυτὰ. Ὁραῖαι τινες αἰγίριοι, κατὰσπαρτοι περίξ, καὶ ὀλίγοι ἰτέαι, ἐνδεικνύουσαι τὸν ἐλικσιδεῖ ῥοῦν τοῦ βυακίου, παρεῖχον εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο γραφικὴν καὶ δροσῶδη θέαν, ὁποία ἠδύνατο νὰ γοητεύσῃ τοπειογράφον.

Τοιοῦτο ἦτο τὸ κτήμα, ὅπου αἱ κυραὶ Δυχαμὲλ εἶχον ἀγοράσει εἰς ὄνομα τῆς οἰκογενείας Γριβὲ, καὶ οὕτως ἡ Ἀδριανὴ μετὰ τὸσαύτης χαρᾶς ἔφερε μόνη τοὺς τίτλους εἰς τὴν Πετροῦλαν. Ἄλλως δὲ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ δὲν ἀπετέλει μόνον ἡ γραφικότης του· κηπὸς μικρὸς παρακείμενος εἰς τὸ οἶκημα, ὠραῖος λειμῶν περαιτέρω, καὶ ἀμπελος ἀναρριχωμένη εἰς τὸν λόφον καύστων αὐτῶν, ὡς ἀξίαν, σπουδαιότερον πρὸς τοὺς θετικωτέρους τῶν ἀνθρώπων.

Κατὰ τὴν ὄραν λοιπόν, ἣν εἶχεν ὄρισε διὰ τῆς ἐπιστολῆς της, ἡ Ἀδριανὴ κατέλιπε τὴν οἰκίαν τοῦ συμβολαιογράφου, ἵνα μεταβῆ εἰς τὸν Μύλον Βαλάρ. Εἶχεν ἐνδύθῃ ἀπλῶς ἀλλὰ κομψότατα. Στεγασμένη διὰ ροδόχρου ἀλεξήλιου καὶ φέρουσα ὑπὸ μάλης ἐλαφρὰν κυτίδα, περιέχουσαν τὰ πολύτιμα ἔγγραφα, ἔβαινε θαρρουντως, εὐδαίμων ἐκ τῆς εὐδαιμονίας ἣν ἐμελλε νὰ δωρήσῃ. Ἡ μήτηρ της εἶχε παραγγείλει νὰ τὴν συνοδεύσῃ ἡ θαλαμηπόλος Κατερίνα, ἀλλὰ

μετὰ τὸ ἡμισυ τῆς ὁδοῦ ἡ Ἀδριανὴ ἐσκέφθη νὰ τὴν στείλῃ ὀπίσω. Ὁ καιρὸς ἦτο λαμπρὸς, καὶ οἱ ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἀμπελώνες καὶ λαχανόκηποι ἔβριθον κόσμου. Ἡ δεσποινὴς Δυχαμὲλ ἔστη καὶ εἶπεν εὐθύμως:

— Περιττόν, Κατερίνα, νὰ ἔλθῃς μακρύτερα. Ὁ μύλος ἀπέχει μόλις δύο βήματα. Πήγαινε ὀπίσω, διότι ἡ μητέρα δὲν εἶνε τόσον καλὰ καὶ ἴσως σὲ χρειασθῆ.

Ἡ Κατερίνα, ἣτις δὲν ἦτο πλέον νέα, δὲν ἐφαίνετο δυσσχεστομένη νὰ διακόψῃ τὸν περιπατὸν της. Οὐχ ἦττον εἶπε δισταζούσα:

— Θὰ μὲ μαλώσῃ ἡ κυρία, ἂν σὰς συνβῆαινε τίποτε.

— Τί νὰ μοῦ συμβῆ; Θὰ μὲ συνοδεύσῃ ὕστερα ἡ Πετροῦλα. Πήγαινε λοιπόν ἂν ἡ μητέρα μου σὲ μαλώσῃ, τῆς λέγεις ὅτι ἐγὼ σ' ἔστειλα χωρὶς νὰ θέλῃς.

Καὶ μὴ ἀναμένουσα ἀπάντησιν ἡ Ἀδριανὴ ἀπαμακρύνθη τοσοῦτον ταχέως, ὥστε ἡ Κατερίνα μόλις θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν παρακολουθήσῃ. Ἐδίστασεν ἐν τούτοις ἐπὶ ἡ ἀγαθὴ γυνή, ἀλλὰ βλέπουσα τέλος πόσον ἀτάραχος ἦτο ἡ νέα της κυρία, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ.

Μετά τινα βήματα, ἡ Ἀδριανὴ εἰσεχώρησεν εἰς στενὴν καὶ χλοερὰν κοιλάδα, ἣς ἐν μέσῳ ἔκειτο ὁ μύλος. Καθ' ὅσον δὲ προσήγγιζεν, ἡ καρδία της ἐπαλλεν ἰσχυρότερον, καὶ προσεδόκα νὰ ἴδῃ προστρέχουσαν τὴν Πετροῦλαν, ἣτις κατεσκόπει βεβαίως τὴν ἔλευσιν της. Ἄλλ' οὐδεὶς ἦλθεν εἰς προὔπαντησιν της, κ' ἐρημικὰ πλήρως ἐφαίνετο κρατούσα ἐν τῷ οἴκῳ καὶ τοῖς περίξ.

Ἡ φαινομένη ὅμως αὕτη ἐρημία δὲν ἠδύνατο νὰ τῇ ἐμπνεύσῃ τρόμον, διότι, χάρις εἰς τὴν προαγγελίαν τῆς ἀφίξεώς της, ἦτο βεβαία ὅτι τὴν ἀνέμενον, κ' ἐξηκολούθησε βαδίζουσα πρὸς τὸ οἶκημα.

Ὅτε ἔφθασε πρὸ τῆς θύρας, ἣτις ἦτο κλειστή, ἤρχισέ πως ἀμηχανοῦσα. Οὐδὲν ἐντὸς τοῦ οἴκου ἐκινεῖτο, οὐδ' ἤκούετο ἐκτὸς αὐτοῦ ἄλλο, ἢ ὁ φλοῖσθος τοῦ ρύακος, καταλειθόμενου ἐν μονοτόνῳ ψιθυρισμῷ εἰς τὴν κοιλάδα, ὅπου ἠφανίζετο μεταξύ τῶν ὑψηλῶν χόρτων.

Ἡ Ἀδριανὴ μετὰ στιγμιαίαν προσδοκίαν ἔκρουσεν εἰς τὴν θύραν, φωνή τις δὲ προσεκέλευσεν αὐτὴν ἐνδοθεν νὰ εἰσέλθῃ. Καίτοι πειραχθεῖσα, ὅτι τοσοῦτον ὀλιγόρως τὴν ὑπεδέχοντο, ἤγειρε τὸν μάνδαλον καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἰσόγειον δωμάτιον, ὅπου συνήθως διέμενε ἡ οἰκογένεια. Ἦτο δ' αὐτὸ καθαριώτατον καίτοι πενιχρῶς ηὔτραπισμένον, ἀλλὰ σκοτεινότερον, διότι ἐν μόνον μικρὸν παράθυρον τὸ ἐφώτιζεν. Εἶδεν ὅμως ἀμέσως ἡ νεάνις, ὅτι οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ ἀπὸ παρακειμένου δὲ δωματίου, οὕτως ἔμενε ἡμίανικτος ἡ θύρα, ἠκούετο κρότος, κ' ἐκεῖ-

θεν προδήλως είχαν άκουσθή και ή φωνή.
 'Η 'Αδριανή κατηυθύνθη εκεί άδημονούσα.
 — Πετρούλα, έφώνησε, πού είσαι λοιπόν;
 "Όσον άγρια και έν ήσαι, ήλιπια να με υποδεχθής άλλώς.
 Ούδεμία έδόθη άπάντησις, έπειδή δέ και τó δωμάτιον έκείνο ήτο σχεδόν έπίσης σκοτεινόν ώς τó πρώτον, ένόμισε και πάλιν ότι ουδείς ήτο εκεί. 'Αλλά κρότος ισχυρός, έν ήκουσεν αλφνης όπισθέν της, έξήγαγεν αύτην ταχέως τής άπάτης. 'Η θύρα, ήν είχε διαβή έκλεισθή καταγαυδώς και τó κλειδίον έστράφη τρίζον έντός του κλειθρου.
 'Η 'Αδριανή έπεστράφη περίτρομος. "Ανθρώπος τις έστατο μεταξύ αύτης και τής θύρας, και τόν άνεγνώρισεν: ήτο δ' 'Εκτωρ Λοβεδύ.
 — Καλώς ώρισες, ώραία μου εξαδέλφη! είπεν αύτός θριαμβικώς.
 'Η 'Αδριανή ησθάνθη πολύν φόβον τó κατ' άρχάς, διότι ή εκεί παρουσία του 'Εκτορος, και υπό τριαύτας περιστάσεις, έμαρτύρει άπεγνωσμένην τινά πρόθεσιν του. 'Αλλά γνωρίζομεν πόσον γενναία και άνδρική είχαν από τινος έκδηλωθή ή ψυχή τής νεαρής άγρότιδος, ή δέ προσδοκία τής πάλης άνερίπισαν έτι μάλλον τó θάρρος της. Καταβαλούσα ταχέως τήν πτόνησιν αύτης, ήτένισεν επί τόν Λοβεδύ εύσταθώς και πλήρες άγανακτήσεως βλέμμα.
 'Ο 'Εκτωρ ήτο κομψότατα, ως συνήθως, ένδεδυμένος, άλλά κάτωχρος, ή δέ φαιδρά και σκωπτική του άλλως μορφή εξέφραζε μίσος και άπειλήν.
 'Η 'Αδριανή είπε προς αύτόν μετά θάρρους βεβαιασμένου πως έσως:
 — Τι θέλετε εδώ, κύριε 'Εκτωρ Λοβεδύ; Δέν έπερίμενα να εύρω σας εις αύτην τήν οικίαν, όπου θεβαίως δέν είσθε άγαπητός. Ποίος σας είσήγαγεν εδώ; Τι θέλετε; Μήπως μ' έσύρατε εις παγίδα;
 — Δέν σας έσυρα έγώ... μόνη σας έπέσατε.
 — Έγώ έπερίμενα, σας τó λέγω και πάλιν, να εύρω εδώ τήν Πετρούλαν Γριβέ, ή τόν πατέρα της, ή άλλον κανένα τής οικογενείας της, διότι έχω να τούς δώσω έγγραφα σπουδαία.. άλλά βεβαίως ή Πετρούλα είν' εδώ πλησίον και δέν θ' άργήση να έπιστρέψη, διότι τής έγγραφα χθές να με περιμένη.
 — 'Η Πετρούλα είνε εις τήν έργασίαν με δλους τούς ιδικούς της, και δέν θα έπιστρέψη παρά τó βράδυ τó γράμμα σας δέν τó έλαβε, και ίδού ή απόδειξις.
 'Ο 'Εκτωρ έξήγαγε τού θυλακίου του χαρτίον συντεθλασμένον, όπερ ή 'Αδριανή άνεγνώρισεν άμέσως ότι ήτο ή προς τήν Πετρούλαν έπιστολή της.
 — Αυτή είνε άτιμία! έφώνησε. Πώς έπεσε

εις τας χείρας σας αυτό τó γράμμα: Τó ήγόρασατε;.. ή μήπως τó έκλέψατε;

— Ούτε τó ήγόρασα, ούτε τó έκλεψα. ή τύχη μόνον, τύχη ευνοική, τó έφερεν εις χείρας μου. Χθές δ' ταχυδρόμος σας, βιαζόμενος να έκταλέση τó χρέος του, έμπιστεύθη τó γράμμα αυτό.. άνοικτόν εις έν πρόσωπον, τó όποιον βταν είδε τήν υπογραφήν, ένόμισε ότι πιθανόν να με ένδιαφέρη. Μού τó έκοινοποίησε λοιπόν.. έγώ δέ, βλέπων ότι μού έδίδετο τοιουτοτρόπως ή εύκαιρία τήν όποιαν πρό μικρού έπιδιώκω να σας ιδώ και να σας ήμιλήσω ιδιαίτέρως, έλαβα αυτό τó γράμμα.. "Αν έπραξα έγκλημα, 'Αδριανή, άποδοσάτέ το εις τó πάθος τó όποιον με κατατήκει.

— Και τó υποχρεωτικόν έκείνο πρόσωπον, υπέλαβε περιφρονητικώς ή 'Αδριανή, είνε βέβαια όπως υπέθετα, ή 'Ιωσηφίνα, ή κόρη του φίλακος. "Όλα αυτά είνε άτιμία, σας τó έπαναλαμβάνω, κύριε Λοβεδύ, και οι τελευταίοι δεσποϊστοργής οι όποιοι υπήρχον μεταξύ μας, διεργάγησαν τοιουτοτρόπως. 'Όρα αφήτέ με να φύγω, άφού τά πρόσωπα τά όποια ήλθα να εύρω είνε άπόντα... "Η μήπως έννοείτε να με κρατήσετε δια τής βίας;

— Δέν θ' άναχωρήσετε, 'Αδριανή, πριν με άκούσετε, άπήντησε βιαίως δ' 'Εκτωρ. Με ήναγκάσατε να προβώ εις τά άκρα, και δέν ήμην έλευθερος να έκλέξω τά άβρότερα μέσα, δια να κατορθώσω να σας είπώ έλευθέρως, ότι πρέπει να μάθετε.

'Η δεσποινίς Δυχαμέλ δέν ήδυνήθη πλέον να κρύψη τόν τρόπον της. 'Η θύρα ήτο κλειδωμένη, και δ' Λοβεδύ έστατο έπιμόνως πρό αύτης. 'Υπέλαβε λοιπόν, σχεδόν ίκετευτικώς:

— Έλάτε τώρα, εξαδέλφε, αφήσατε αυτό τó τραγικόν ύφος, και ής ήμιλήσωμεν ως καλοί συγγενείς.. Τι έχετε να μού είπήτε, τó όποιον δέν ήμπορούσατε να είπήτε έλευθέρως εις τήν οικίαν μας, ένώπιον τής μητρός μου και τών φίλων μου;

— Και λησμονείτε λοιπόν, πώς άποδέχασθε πρό τινος χρόνου τó παράποναι και τας παρακλήσεις μου; 'Η μήτηρ σας και σεις πρόέβητε εις ρήξιν μαζί μας, και δέν έτηρήσατε ουδ' αυτούς καν τούς τύπους τής άπλής άβροφροσύνης.. και τούτο βεβαίως, 'Αδριανή, διότι πρό μακρού έγνωρίζατε τήν οικονομικήν καταστροφήν, ή όποια μας ήπειλει και είνε πλέον και γνωστή εις όλον τόν κόσμον.

— Δέν είν' αυτό, 'Εκτωρ.. δέν είν' αυτό, σέ βεβαιώνω! έφώνησεν ή δεσποινίς Δυχαμέλ. Δέν σέ κατηγορούμεν ήμεις δια τά σφάλματα τού πατρός σου, και καταλυπήθημεν δια τήν άπώλειαν τής περιουσίας σας. Δι' αυτό σας προτεινομεν να κάμωμεν, ότι δυνατόν, δια να

σώσωμεν έν μέρος... Δι' αυτό άπεφασίσαμεν να εξαγοράσωμεν τó Βλινύ, και δ' συμβολαιογράφος Περρέν καταγίνεται να συνάξη τά χρηματά...

— Τι με μέλει δι' αυτά τά έλεεινά χρηματικά συμφέροντα; διέκοψεν όρμητικώς δ' 'Εκτωρ. "Αν έπεθύμουν να είμαι πλούσιος, τó ήθελον διότι δ' πλούτος θα μ' έφερε πλησιέστερα εις σέ, 'Αδριανή, εις σέ τήν όποιαν άγαπώ, τήν όποιαν προώριζαν εις έμέ αι οικογενειαί μας, σέ, χωρίς τήν όποιαν, τó ήξέυρεις, δέν ήμπορώ να ζήσω.

Οι λόγοι ούτοι έλέχθησαν μετά πάθους και δακρύων. 'Ο Λοβεδύ ήθέλησε να δράξη τήν χείρα τής 'Αδριανής, άλλ' έκείνη άπεστράφη βιαίως κ' έφυγε προς τó παράθυρον.

— Δέν δύναμαι να σας επιτρέψω τήν γλώσσαν αύτην, έφώνησε. Σας νομίζω τιμιον άνθρωπον, και δέν πιστεύω να καταχρασθήτε Θεσιν.. Σας έδήλωσα και άλλοτε ότι γάμος μεταξύ ήμων είνε άδύνατος.

— Διατί, 'Αδριανή;

— Γνωρίζετε τούς λόγους.. Διαφορά έξεων και διαθέσεων... ή συγγενεία μας.. τó άσυμβιβαστον τού χαρακτήρός μας.. "Όπως δήποτε, κύριε, τί σημαίνουν οι λόγοι; ή θέλησίς μου είνε σεβαστή, με φαίνεται;

— Μή τυχόν, δεσποινίς, υπέλαβεν δ' 'Εκτωρ, σκώπτων μοχθηρώς, αισθάνεσθε προς άνθρωπον τιναι ταπεινόν αισθήματα ανάξια σας, δια τά όποια έντρέπεσθε; Σεις ή 'Αδριανή Δυχαμέλ, ή ώραϊότερα, ή τελειότερα, ή πλουσιώτερα τών δεσποινίδων τού τόπου, έταπεινώσατε τά βλέμματά σας μέχρι ποταπού τεχνίτου, κοινού τούς τρόπους και τά ήθη, τού όποιου ή άγροικία θα σας έπροξένη αιώνιον έξευτελισμόν και λύπην;

— Σιωπή! Δέν σας έδωκα τó δικαίωμα να μού ήμιλήτε τοιουτοτρόπως. Τó δέ πρόσωπον, περί τού όποιου πρόκειται, ήμπορεί, σας βεβαιώνω, μ' όλην αύτου τήν ταπεινότητα, να σας διδάξη ευγένειαν και γενναϊότητα.

— Δέν τó άρνείσθε λοιπόν, έφώνησε βιαίως δ' Λοβεδύ, και τολμάτε μάλιστα να μού τόν έπαινήτε! "Ω! άληθειών οι φόβοι μου, και άποδεικνύονται βίβαιοι όλαι μου αι ύποψίαι.. 'Αλλά μήπως νομίζετε, ότι θα ύποταχθώ σιωπηλώς εις τά γελοία σχέδια, τά άίσχη και τας άδικίας άτινες ετοιμάζονται, και θα απέλω μακράν να ζήσω άσημον βίον μαζί με κατεστραμμένον και ήτμισμένον πατέρα; Νομίζετε, ότι θ' αφήσω τήν συγγενή μου, τήν μηστήν μου, να γείνη λεία μηδαμίου ανθρώπου, τεχνίτου φαντασμένου, όστις ζητεί να ώφεληθ ή από παροδικήν ύπερ αύτου προκατάληψιν.. Ποτέ, ποτέ! μα τόν διάβολον δέν θα άνεχθώ.

Και περιεφέρτε έν τω δωματίω φοβερά έζημιμένος.

Γνωρίζομεν ήδη, ότι δ' 'Εκτωρ Λοβεδύ ήσθάνετο προς τήν εξαδέλφην του έρωτα ούτε βίαιον ούτε άποκλειστικόν, άλλ' ή τρωθείσα ύπερηφάνεία του, ή ζηλοτυπία, και παντός είδους βίαία πάθη τόν συνετάραττον τήν στιγμήν έκείνην. "Ός ήθσοποιοί τινες, όστινες ταυτίζονται έν ταις τραγωδίαις προς τά πρόσωπα, άτινα υποδύονται, έφαινετο δυνάμενος να έκλάβη σπουδαίως τó μέρος του. 'Η ταλαίπωρος 'Αδριανή, μένουσα παρά τó παράθυρον, έσπαιρεν εκ φόβου κ' έψιθύριζεν:

— 'Εκτωρ... έλα εις τόν έαυτόν σου... Δέν πρόκειται.. ποίος σου είπε...

'Ο 'Εκτωρ έστη πρό αύτης:

— 'Αδριανή, υπέλαβεν ίκετευτικώς, μη με καταστρέψης! 'Από σέ έξαρτάται να παύσουν όλαι αι δυστυχίαι, και να μεταβληθούν αι συμφοραί μας εις εύδαιμονίαν. Τó κατ' έμέ, άπόφασιν έχω ν' άποθάνω μάλλον, παρά να σέ στερηθώ... 'Αδριανή, άγαπητή μου 'Αδριανή, άγάπησέ με.. άγάπησέ με!

Και όρμησε να τήν περιπτυχθ ή.

'Αλλ' ή νεαρά άγρότις ήτο ισχυρά και ρωμαλέα, ένθ δ' 'Εκτωρ, άντίτυπον ίκανώς έπιτυχές τών συγχρόνων κομψευτών, ήτο άσθενής και άτονος. 'Η κόρη τόν άπόθησεν έντόνως και έδραμεν εις τó άλλο άκρον τού δωματίου.

— Είθε άναήδρος, κύριε, άνέκραξε και οι τρόποι σας άποδεικνύουν πόσον δικαίον είχαν να φρονώ, ότι φρονώ περί ήμων.

'Αλλ' έκείνος δέν άπαθαρρόνη, κ' έβάδισε προς αύτην με σπινθηρίζοντας όφθαλμούς.

— 'Αδριανή! υπέλαβε, δέν θα ύποφέρω να γείνης έρμαιιον τού μυσσαρού έκείνου Νοήλ.. Θα μού ύποσχεθής.. Θα μού ήρκισθής..

Και προσεπάθησε πάλιν να δράξη τήν χείρά της, άλλά τσοσούτον ισχυρώς άπέκρουσεν αύτόν ή κόρη, ώστε παρ' όλίγον έπιπτεν ύπτιας.

'Επανήλθεν έκείνος κελιδός εκ μανίας και κρατών εις χείρας περιστροφον ή δέ 'Αδριανή, μ' όλην αύτης τήν γενναϊότητα, δέν κατώρθωσε να καταστείλη φρίκης κραυγήν.

— Θεέ μου, θεέ μου! έφώνησε... θέλεις λοιπόν να με δολοφονήσης! Βοήθειαν. βοήθειαν!

'Ο 'Εκτωρ έμειδίασε περιφρονητικώς.

— Κανείς δέν σ' άκούει, άπήντησε. 'Αλλά μη τρομάξής, 'Αδριανή! Δέν θα στρέψω, καθώς σου είπα, έναντίον σου τó όπλον αυτό, άλλά μόνον.. έναντίον μου!

— Έναντίον σας, κύριε; "Ω! τότε έλπίζω ότι δέν θα σπύσετε να προβήτε εις τήν άπελπιστικήν αύτην άπόφασιν.

— Μή με ύβρίζης.. μη με περιφρονης! 'Επειδή μ' έγνωρίσες πάντοτε έλαφρόν, μη με νο-

μίζης άνικανον ν' άποφασίσω και να πράξω ως άνήρ. Δέν έχω πλέον τίποτε να χάσω.. όλοι μου αι έλπιδες διελύθησαν.. και αυτό το όνομά μου εκηλιδώθη! Νομίζεις ότι υπό ττοιούτας περιστάσεις έχει γόνητρον δι' έμέ ή ζωή; Σου όρκίζομαι λοιπόν, Άδριανή, ..έν δέν μου ύποσχέθης επισήμως να γείνης σύζυγός μου, έντός ενός λεπτού θά πέσω νεκρός εις τους πόδας σου... "Όταν δέ μάθουν ότι εύρέθημεν έδω μόναι, ή εύθύνη τής άπεγνωσμένης μου πράξεως θά πέση εις σε, και δέν θά κατορθώσης εύκολα να σπογγίσης το αίμα το όποιον θά βρέξη το πρόσωπόν σου.

"Ήτο δ' άληθώς ό "Εκτωρ έντός έαυτού, και ήδύνατο να παρασυρθή εκ στιγμιαίας παραζάλης. Η ταλαίπωρος Άδριανή ήσθάνθη και πάλιν άναγεννωμένους τους τρόμους της.

— Έξάδελφέ μου "Εκτωρ, υπέλαβε συνάπτουσα τās χείρας, σ' έξορκίζω, μη παραφέρεσαι. Αν αι οικονομικαι σας άτυχιαί εινε άφορμή τής άπαισιίας σου, αυτάί θεραπεύονται. Η καλή μου μητέρα δέν μου άρνείται τίποτε, και θά σε καταστήσωμεν πάλιν πλούσιον.. Ός προς την άγάπην, την όποιαν αισθάνεσαι, λέγεις, προς έμέ, είμαι βεβαία ότι δέν εινε άκατανίκητος. Λάθε μόνον όλίγην ύπομονήν... ίσως άργότερα..

— Δέν έχω καιρόν να περιμένω, Άδριανή. Θέλεις να μέ κοιμίσης με ύποφυγός.. αλλά άν δέν όρκισθής άμέσως τώρα...

— Δέν ήμπορώ, δέν θέλω.. δέν μου εινε δυνατόν ν' αναλάβω την ύποχρέωσιν την όποιαν μου ζητείς, άπήντησεν έναγωνίως ή Άδριανή. "Εκτωρ, συλλογίσου τον θεόν, συλλογίσου τον πατέρα σου, τους φίλους σου, έμέ αúτην, ή όποια σε ίκετεύω!

— "Ας άποθάνω λοιπόν!

Και ό "Εκτωρ ύψωσε το περιστροφον μέχρι του μετώπου του. Η δεσποινίς Δυχαμείλ εκινήθη, ίνα σταματήσει την χείρά του.

— Μη κινήσαι, είπεν εκείνος όρμητικώς. Το έλάχιστον κλημά σου θά έπιταχύνη την καταστροφήν. Έχεις ακόμη καιρόν να σκεφθής. Η ζωή μου έξαρτάται από σε. Θά μετρήσω έως εις τὰ τρία. Έάν μετά τὸ τρία, δέν δώσης την ύπόσχεσιν, την όποιαν σου ζητώ, τετέλεσται. Αρχίζω... Έγ!

Κ' έφερε πάλιν το περιστροφον εις το μέτωπόν του. Η Άδριανή έξέβαλεν άλγεινήν οίμωγην κ' εκάλυψε διά τῶν χειρῶν της το πρόσωπον.

— Δδο! έξηκολούθησε δραματικώς ό "Εκτωρ. Άδριανή, σου συγχωρώ τον θάνατόν μου.

— "Εκτωρ! "Εκτωρ!, έφώνησεν ή ταλαίπωρος κόρη, εκφωνν υπό βλαγους και τρόμου. Λυπήσου τον έαυτόν σου.

— Τρία! είπε βραδέως ό Λοβεδύ.

"Αλλ' άν πραγματικώς είχε την πρόθεσιν να καταστρέψη τον βίον, δέν τῷ έδόθη καιρός να το πράξη. Ένώ έλεγε την φοβεράν λέξιν, θύρα τις άγνωστος εις αúτόν και φέρουσα εις τον κήπον ήνοιχθη αίφνης όπισθεν του. Άνήρ εύκίνητος και ρωμαλέος ώρμησε προς αúτόν, έδραζε τον βραχιονά του και του άφήρεσε το περιστροφον, όπερ έρριψεν από του παραθύρου εις το παρακείμενον τέλμα. Συγχρόνως δ' άνεφώνησεν έμπαικτικώς:

— Τι πράγματα εινε αúτά, κύριε; Με ποιον δικαίωμα θέλετε να επιβάλετε τās θελήσεις σας εις την δεσποινίδα Δυχαμείλ;

"Ο ούτω λαλῶν και μοιραίως έπιφανείς άνήρ ήτο ό Νοέλ Λεταλιέ.

"Ας έξηγήσωμεν έν όλίγοις, πῶς ό Νοέλ εύρέθη τόσον εύκαιρως εις τον Μύλον Βαλάρ.

Την πρωίαν εις τῶν γραφείων του Πιερρέν, δν από μακροῦ έγνώριζεν, είπεν εις αúτόν ότι ή Άδριανή σκοπόν είχε να φέρη αúτοπροσώπως εις την Πετρούλαν τους τίτλους του άγορασθέντος κτήματος. "Ο Νοέλ ήγνώσει τὰ κατὰ την έπιστολήν, έγνώριζεν όμως παρά του Γριβέ, ότι ή Πετρούλα θά έλειπεν όλην την ήμέραν, και ότι τοιουτοτρόπως ματαία θ' απέβαινε ή πορεία τής δεσποινίδος Δυχαμείλ. Κινούμενος υπό του άορίστου αισθήματος, ότι δυνατόν ήτο να κινδυνεύση ή Άδριανή έν τῷ έρήμῳ εκείνῳ μέρει, ιδίως δέ υπό τής επιθυμίας αúτου να ιδῆ την νεάνιδα, και ν' ανταλλάξη μετ' αúτης ίσως έν βλέμμα ή ένα λόγον, έσπευσε ν' αποβάλη τὰ εργατικά του ένδύματα και να κατευθυνθῆ προς τον μύλον. Ίδων δέ την Κατερίναν έπιστρέφουσαν, και πεισθείς ότι ή Άδριανή ήτο μόνη, έτάχυνε το βήμα.

"Εφθασε δ' έγκαιρως, και είδε την Άδριανήν μακρόθεν εισερχομένην εις του Γριβέ, όθεν και άνέμεινε να την ιδῆ μετ' όλιγον έξερχόμενην. "Αλλ' εκείνη δέν έξήρχετο, και ό Νοέλ έπλησίασεν εις τον παλαιόν μύλον, ίνα ιδῆ τι συνέβαινε. Ακούσας τον θόρυβον ζωηράς συνομιλίας, προσήγγισεν εις την θύραν, έτεινε το οὖς και άνεγνώρισε την φωνήν του "Εκτορος. Πεισθείς τέλος, ότι ή δεσποινίς Δυχαμείλ είχε ανάγκην βοήθειας, εισήλθεν εις την οικίαν δια τής προς τον κήπον φερούσης θύρας, κ' έφάνη καθ' ήν στιγμήν ουδείς προσεδόκα. "Ο "Εκτωρ έμεινε τὸ κατ' αρχάς κατάπληκτος εκ τής ταχείας αúτης παρεμβάσεως. Η δέ Άδριανή, ήτις ήμιλιπόθυμος και στηριζομένη προς τον τοίχον έφαινετο άναμένουσα την όλεθρίαν εκπυροσκορήτησιν, έβαλε κραυγήν άπελευθερώσεως.

— "Α! κύριε Νοέλ, σείς είσθε; είπεν. "Ο θεός σας στέλλει πάντοτε, όσάκις κινδυνεύω. Και κατέπεσον άδρανής επί άχυρίνης καθέδρας. "Ο Νοέλ προύχῳρει, όπως εύρεθῆ έγγύς αúτης

και δυνηθῆ έν ανάγκη να την προστατεύση, δτε ό "Εκτωρ παρενέθη φωνῶν:

— "Σ τον διάβολον! Τι άναμινύεσθε σείς; Ποίος σας έδωκε το δικαίωμα να έμβήτε έδῶ; Τι θέλετε;

— Να μου είπῆτε σείς τί θέλετε, κύριε; είπεν άπαθῶς ό Νοέλ. Έγώ είμαι εις φιλικήν οικίαν, όπου με δέχονται πάντοτε με άγάπην, σείς όμως...

— "Ήλθα, διότι έτσι ήθελα.. "Αλλά, με τον θεόν, θά έλεγε καισείς, ότι ή Άδριανή έπερίμενε να σας εύρη εις τον μύλον.. Τι; έφθάσαμεν και εις τās συνεντεύξεις;

— Έντροπή, κύριε! άνέκραζεν άγανακτῶν ό Νοέλ. ύβρίζετε την δεσποινίδα Δυχαμείλ.

— Και συ άναλαμβάνεις την υπεράσπισίν της! είπεν ό Λοβεδύ, όρμῶν κατ' αúτου με ύψωμένον τον βραχιονα.

Η άπειλητική αúτη επίδειξις παρώξυνε μέχρι παραφοράς την όργην του Νοέλ. Χωρίς τινος φαινομένου κόπου, ήρπασε τον αυλάδη από τής όσφύος, και τον έφερε μετέωρον προς το παράθυρον.

— Μη! σταθῆτε! έφώνησεν ή Άδριανή.

"Αλλ' ό Νοέλ έξημμένος δέν ήκουε. Λικνίσας επί τινε δευτερόλεπτα τον πενιχρόν αúτου άντίπαλον, τον έρριψεν εις το υπό το παράθυρον εκτεινόμενον τέλμα, όπου είχεν ήδη ρίψει το περιστροφον. ήκούσθη δ' άμέσως πάταγος, οιονεί παφλάζοντος ύδατος και πηλού.

— Θεέ μου! είπεν ή Άδριανή, τον έφονεύσατε.

— "Όχι, όχι, δεσποινίς! δέν ήθέλησα να τον φονεύσω, αλλά μόνον να του δώσω έν μάθημα, διότι έλησμόνησε το προς ύμας όφειλόμενον σεβας. Δέν έχει τίποτε. "Ο άνεγκασθῆ μόνον να στείλῃ εις την πλύσιν τὰ ώραία του φορέματα, — Είσθε βέβαιος; Έλάτε, να τρέξωμεν.. Ίσως κινδυνεύει.

Η Άδριανή ήνοιξε την θύραν κ' έξήλθε τής οικίας, ακολουθούντος του Νοέλ. "Ότε δ' έφθασεν εις την όχθην του τέλματος, είδεν ότι μάταιοι ήσαν οι φόβοι της. Μόλις είχεν ήμισος ποδός βάθος το υπό τὰ ύψηλά χόρτα λιμνάζον ύδωρ, ό δέ "Εκτωρ είχε πέσει εις αúτό ως επί έλαστικής κλίνης, χωρίς να πάθῃ τίποτε. "Ήτο ήδη όρθιος, και προσεπάθει να άποσπασθῆ του κολλώδους εκείνου έδάφους. "Αλλ' όποια ήτο ή κατάσταση του! Τα ένδύματά του πλήρη βορβόρου, ή μορφή του δέ και ή κόμη του και αι χείρες του κακαλυμμένοι υπό τῶν πολυπληθῶν νημάτων λιμναίας φακῆς, άτινα βέβηθουσιν έντός τῶν τελεμάτων. "Απλῶς είπειν ώμοιάζε προς κολοσσαίον βάτραχον. "Αν ήτο άλλη περίπτωση, άμείνως θ' άνεκάγαζεν ή Άδριανή προς την οικίαν του εκείνην θείαν.

άλλ' ουδέ καν το έσκέφθη, και τον παρετήρει τούναντιον άνησύχως. Τέλος ό νέος, διάβροχος και πλήρης βορβόρου, κατώρθωσε να έξέλθη του τέλματος.

— Λυπούμαι πολύ, "Εκτωρ, δι' ετι συνέθη, είπεν ή Άδριανή, βαινουσα γοργῶς προς αúτόν. Λυπούμαι ότι ό Κ. Νοέλ παρεφέρθη...

— Αúτος και θά πληρώσῃ την ύβριν! άπήνητησεν ό Λοβεδύ δια φωνῆς ύποκώφου.

— "Ορίσατε! άνέκραζεν ό Νοέλ, λαμβάνων στάσιν άμύνης.

— Γνωρίζω, ότι είσθε ρωμαλεότερος. "Αλλ' έγώ δέν έννοώ αúτό. "Αντι να καταβῶ όπου είσθε, θά σας άνυψώσω όπου είμαι. Είσθε ταχυίτης, κύριε Νοέλ, κ' έγώ είμαι εύπακτρίδης! αλλά με προσεβάλετε καιρίως, και μου όφείλετε έκανόρθωσιν. Θά σας στείλω τους μάρτυράς μου, και θά μονομαχήσωμεν... μέχρι θανάτου.

Η άρρενωπή όψις του Νοέλ έξέφρασεν υπερηφάνειαν και χαράν.

— Σας εύχαριστώ, κύριε, είπε μετὰ του ίπποτικού εκείνου αισθήματος όπερ έφαινετο έχων έμφυτον. Μου κάμνετε μεγάλην τιμήν, και δέχομαι. Γνωρίζετε πού κατοικῶ. Θά περιμένω τās διαταγὰς σας.

— "Αρκεί! αναβλεπώμεθα, κύριε. Τώρα σας άφίνω εις την δεσποινίδα Δυχαμείλ, ή όποια άκαντηρήτως προτιμᾷ την συντροφίαν σας από την ιδικήν μου.

Χαιρετίσας δέ μετ' όσης αξιοπρεπειας επέτρεπεν ή άταξία της ένδυμασίας του άπειμακρύνηθῃ δια μεγάλων βημάτων.

— "Εκτωρ! έξάδελφε "Εκτωρ! έφώνησεν ή Άδριανή, έλα όπίσω... σε παρακαλώ! "Ακουσέ με! δέν ήμπορώ να έπιτρέψω...

"Αλλ' ό νέος Λοβεδύ έξηκολούθησε την πορείαν του, χωρίς ν' άπαντήσει, κ' έγένετο μετὰ μικρόν εφαντος όπισθεν μικροῦ ύψώματος.

Την Άδριανήν κατέλαβε πάλιν ή άγωνία της.

— Κύριε Νοέλ, υπέλαβε, δέν ήμπορείτε να δεχθῆτε αúτην την πρόσκλησιν. "Ο "Εκτωρ, λέγουν, εινε πολύ δυνατός εις τὰ όπλα, κ' έμονομάχησε πολλάνικς ένῶ σείς...

— Έγώ πραγματικώς, άπήντησεν ήρέμα ό Νοέλ, έπέρασα περισσότερο καιρόν εις τὰ εργοστάσια παρά εις τὰ ύπλασκητήρια. δι' αúτό και δέν ήγγισα ποτέ μου ξίφος ούτε πιστόλιον... "Αδιάφορον, δεσποινίς! όσον ταπεινός και άν ήμαι, άγαπῶ την τιμήν μου όσον πᾶς άλλος.. Προσέβαλον τον Κ. "Εκτορα Λοβεδύ, και θά του δώσω την ικανοποίησιν την όποιαν δικαιοούται να λάβῃ.

— "Αλλά, κύριε Νοέλ, θά σας φονεύσῃ! είπεν ή Άδριανή, αναλυομένη εις δάκρυα.

— Αί, τότε, δεσποινίς, έλπίζω ότι θά ένθυ-

μησθε καρμίων φοράν ένα δυστυχῆ, . . . ὅστις σὰς ἀγαπᾷ... πολὺ... καὶ ὅα σὰς ἀγαπᾷ μέχρι τελευταίας πνοῆς.

Ἐλαβε τὴν χεῖρά της καὶ τὴν ἐκρότησε, ἔμειναν δ' ἀμφοτέροι σιγῶντες ἐπὶ στιγμῇ. Ἀφ' ἧς ἡ Ἀδριανὴ ὠπισθοδρόμησε καὶ εἶπε τελορυθμῆν.

— Πρέπει νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν μητέρα μου, κύριε Νοέλ. Σὰς παρακαλῶ νὰ μὴ με συνεδεύσετε, καὶ νὰ ἐπιστρέψετε εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ ἄλλον δρόμον. Σὰς ἐπιφορτίζω νὰ δώσετε εἰς τὸν φίλον σας Γριβὲ τὰ ἔγγραφα αὐτά, τὰ ἡποῖα εἶχα σκοπὸν νὰ δώσω μόνῃ μου τῆς κόρης του, κ' ἔγειναν ἀφορμὴ τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ συμβάντος. . . Χαίρετε! Ἢ σκεφθῆτε καὶ ὁ ἀποφύγετε αὐτὴν τὴν βδελυρὰν μονομαχίαν. . . Κ' ἐγὼ ὅα κάμω ὅλα τὰ δυνατά. . . Συλλογισθῆτε πρὸ πάντων πόσον ὀα λυπήσετε. . . τοὺς φίλους σας.

Ἐχαιρέτισε διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἀπεμακρύνθη τεταραχμῆν.

Ὁ Νοέλ παρηκολούθησεν αὐτὴν διὰ τοῦ βλεμματός ὅσον ἤδυνῆθη.

— Θεέ μου! Θεέ μου! ἔψιθύρισε, . . . δὲν εἶνε ὄνειρον αὐτὸ μαγευτικόν;

(Ἐπεικὶ συνέχεια).

Ο ΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ ΟΛΛΑΝΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΓΝΕΡ

Β'

Ἵπολείπεται ἤδη νὰ ἐρευνησῶ πῶς ἐνεπνεύσθη τὸ πρῶτον καὶ ὑπὸ τίνας ἐπιδράσεις διατελῶν βραδύτερον ὁ μέγας δραματικὸς ποιητὴς καὶ συνθέτης ἐξέτελεσε τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἦνε γνωστὸν ὅτι τὰ ἔργα τῆς τέχνης οὐδ' ἐκ τύχης γεννῶνται τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα, οὐδ' ἐκ τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως τοῦ τεχνίτου. Ἄλλὰ προέρχεται ἢ τε σύλληψις καὶ ἐκτέλεσις αὐτῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἔξωτερου κόσμου ἐπὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ καλλιτέχνου, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ πρὸς τὸν ἔξωτερικὸν κόσμον.

Δύναται τις νὰ παρομοιάσῃ τὸν καλλιτέχνην πρὸς ἔγχρονον ὄργανον. Ἢ φαινῆ, ὁ ἦχος ἐνοικῶσιν ἐν τῷ κλίῳ ξύλῳ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃσιν ἐξ αὐτοῦ, ἂν δὲν ἐγγίσωσιν οἱ δάκτυλοι τὰς χορδὰς. Ἢ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνου δύναται νὰ μένῃ πλήρης, ἀλλὰ βωβὴ ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιδρῶσιν ἔξωτερικὰ αἰτία. . .

Κατὰ τὸ ἔτος 1839 ὁ Βάγνερ εἰσοσεξασίτης ἤδη καὶ ἔγγαμος, ἀποτυχὼν εἰς πᾶσαν ἀ-

τοῦ ἀπόπειρην ἐν Γερμανίᾳ, καταλείπει βαρυμῶν τὴν ἰδίαν πατρίδα. Ἔχει συνθέσῃ τὸ πλεῖστον τοῦ πρώτου μεγάλου αὐτοῦ ἱστορικῆς μελοδράματος *Ριέντση*, καὶ τὸ ὄνειρόν του καὶ ἡ φιλοδοξία του εἶνε ν' ἀναβιάσῃ αὐτὸ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ παρισινοῦ Μελοδράματος. Οἱ Παρίσιοι ἦσαν τότε τὸ κατ' ἐξοχὴν μουσικὸν κέντρον. Ὁ Μάυερβερ ἐδρεπεν ἐκεῖ ἀκόπως δάφνας διὰ τῶν μελωδικῶν του ταυτολογιῶν, καὶ ὁ νέος Σάξων καλλιτέχνης ἠλπίζεν ὅτι ἡδύνατο νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Πρώσσου μελοποιῦ.

Φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν γυναῖκά του, τὸν κύνα του καὶ τὰ μουσικά του χειρόγραφα, διαπλέει τὴν Βόρειον θάλασσαν, ἵνα μεταβῇ πρῶτον εἰς Λονδίνον. Ἄλλ' ἡ τύχη, ἡ καταδιώκουσα αὐτὸν ἐν τῆξῆρα, ἀμείλικτος δεικνύεται καὶ ἐν τῷ πόντῳ. Θυελλαὶ ἀλλεπάλληλοι, κλύδωνες καὶ τρικυμῖαι ἀκαταπρόντητοι, παρασύρουσι τὸ σκάφος πρὸς βορρᾶν καὶ σπενδονᾶσιν αὐτὸ πρὸς τὰς βραχίονδας νορβηγικὰς ἀκτᾶς. Ἐπὶ τέσσαρας ὄλας ἐβδομάδας διήρησεν ἡ ταλαιπωρία αὐτῆ, καὶ τὸ πλοῖον ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος, καταφυγὼν εἰς εὐσπλαγχνικὸν τινα ὄρησκον. Κατὰ τὰς φρικώδεις ταύτας νύκτας τοῦ κινδύνου, ἐνῶ τὰ λυσσᾶντα κύματα ἐβρυχῶντο περὶ τὰ πλεურὰ τοῦ σκάφους καὶ συνέτριζον τὰ ξύλα καὶ ἀπεισίως ἐσύριζον τὰ σχοινία τῶν ἱστῶν, οἱ ναῦται μετὰ δέους ἔψαλλον τὸ ᾄσμα τοῦ *Στοιχειώμενον Καραβιοῦ*.

Εὐνόητον εἶνε ἠποικνεύσειν ἐνεποίησε τοῦτο εἰς τὸν καλλιτέχνην, ὅστις μοιραίως πως ἔβλεπεν ἑαυτὸν κατοπτριζόμενον ἐν τῷ μύθῳ! . . . Ἰθύως συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀναπλάσῃ ἐν δράματι τὴν περιπαθῆ ὑπόθεσιν. Δύναται τις δὲ νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς ὅτι αὐτὴ ἡ ἐκ τοῦ πραγματικοῦ ἀντίληψις συνέτεινεν, ὅπως διὰ τὸσαύτης ἀκριβείας φθόγγων παραστήσῃ βραδύτερον ὁ μέγας συνθέτης τὴν δαιμονίαν ἐκείνην συναυλίαν τῶν στοιχείων τῆς τρικυμίας ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ δράματος. Δὲν ἐφαντάσθη ἔφωι ὀργάσασθαι ἀπὸ τῆς φύσεως. Καὶ ἰδοὺ διατὶ δ' ἀκούων τὴν ἔξοχον ἐκείνην σύνθεσιν, κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ νομίζει ἑαυτὸν ἐν μέσῳ πελάγει καὶ σαλεύεται καὶ κλυδωνίζεται καὶ ἀγωνιᾷ. Ἵπὲρ πᾶν ἄλλο ἡ ἀλήθεια ἐν τῇ τέχνῃ ὑπῆρξεν ἡ δύναμις τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν.

Ἄλλ' οὐδὲν ἦττον εἰς τὴν ἀνεξέλεπτον ἐντύπωσιν ἦν ἐνεποίησεν ὁ μῦθος οὗτος τῷ Βάγνερ συνέβαλε καὶ ἡ ψυχικὴ κατάστασις εἰς ἣν εὐρίσκειτο τότε. Θρασείως καὶ αὐτὸς, ὅπως ὁ ναύτης τῆς παραδόσεως, ἀντέταξε τὴν θέλησίν του, τὴν ἀκατάβλητον θέλησίν του ἐν τῇ τέχνῃ. Εἰς τὰ καλύματα ἄτινα προέβαλλον αἱ προλήψεις τοῦ κοινῶ, αἱ ἐχθραὶ τῶν ἡμοτέχνων, δὲν ἀνέκρασε πρῶμαν, ἀλλ' εἶπεν πρὸς τὴν Τύχην:

Διάνια κόντρα νὰ μοὺ πᾶς, τὸν δρόμον δὲν μοὺ κόβεις!

Καὶ ἰδοὺ ὁ δαίμων καταρᾶται αὐτὸν εἰς πλάνας ἀνά τὰ πελάγη τῆς ζωῆς! Καὶ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοῦτο ἢ ἀλληγορία. Ἢ πιστὴ γυνὴ τοῦ μύθου, ἐκείνη, ἣτις διὰ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῆς ὅα σώσῃ τὸν πλάνητα, τίς ἄλλη εἶνε ἢ ἡ Τέχνη προσωποποιουμένη;

Γνωρίζομεν πόσον οἱ καλλιτέχνηται ἀρέσκονται εἰς θέματα, εἴτε φανταστικά, εἴτε πραγματικά, ἐν οἷς κατοπτρίζεται ἑναργῶς ἡ ἰδία αὐτῶν προσωπικότης. Τοῦτο δὲ εἶνε οὐχὶ ἀπλοῦς ἐγωϊσμός οὐδὲ περιφιλαιτία. Ὁ καλλιτέχνης αἰσθάνεται οὕτως ἐκ φύσεως τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ μεταδώσῃ τὰ ἴδια αὐτοῦ αἰσθήματα, ἀνετώτερον δὲ καὶ εἰλικρινέστερον πράττει τοῦτο δρῶν ἐξ ὑποκειμένου.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τῶν μεγίστων καλλιτεχνῶν ὑπάρχουσι ἐκεῖνα, ἅτινα προκαλοῦσι τὸν θαυμασμόν, ὑπάρχουσι δὲ καὶ τὰ προκαλοῦντα οἰκειότερον τι καὶ γλυκύτερον πρὸς τὸν καλλιτέχνην αἰσθημα. Τοιαῦτα δὲ εἶνε τὰ ἀποκαλύπτοντα ἐν ἐμπιστευτικῇ ἠμολογίᾳ τὰ μύχια αὐτοῦ αἰσθήματα, τὰ μᾶλλον καινὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, τὰς ἰδίας συμπαθείας, τὰς προσιτὰς τοῖς πολλοῖς τὰ μᾶλλον σχετίζοντα τέλος αὐτῶν, τὸν ἐκλεκτόν, πρὸς πάντα ὀπωσοῦν θνητόν. Βεβαίως ὁ Βάγνερ ἐν τῷ Ὀλλανδῷ, τῇ περιπαθῆ αὐτῇ ἐξομολογήσει τῶν ἰδίων δεινῶν, ἔθηκε πλεῖον μέρος ἐκ τῆς καρδίας του ἢ ἐκ τοῦ λογισμοῦ του.

Ἀπὸ τῆς πρώτης συλλήψεως τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου μέχρι τῆς ἐκτέλεσεως αὐτοῦ καιρὸς παρήλαε καὶ πολλὰ παρενέβησαν. Πᾶσαι αἱ ἐλπιδες τοῦ καινοτόμου συνθέτου ἐματαιώθησαν ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου. Ἄδυνάτων διὰ τῆς μουσικῆς νὰ ἐπαρῆ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν κατ' ἡμέραν βίον, μολονδί οὐχὶ ὡς καλλιτέχνης, ἀλλ' ὡς χειρῶναξ κατήνησε νὰ ἐργασθῆ, ἐτράπη τὴν ὁδὸν τῆς δημοσιογραφίας κ' ἐδημοσίευσεν ἐπιχρόνον τινα τεχνοκριτικὰ ἔθρα ἐν μουσικοῖς φύλλοις. Ἢ πενία δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἐξέικετο ὅστε οἱ θαυμασταὶ του τὴν σήμερον θρηνοῦσιν ἐτι ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ μεγάλης μουσικῆς συμφωνίας: τοῦ *Κολόμβου*, ἣτις ἀπωλέσθη, διότι κατ' ἡν ἡμέραν ἀπεστάλη εἰς τὸν Βάγνερ ὡς ἀπαράδεκτον τὸ χειρόγραφον ἐκ Λονδίνου, δὲν εἶχεν οὗτος νὰ πληρώσῃ τὰ ταχυδρομικὰ κόμιστρα καὶ τὴν ἀφῆκε εἰς τὸν γραμματοκομιστήν! Τὸν χειμῶνα τοῦ 1840—1841 συνέθεσεν ἐν τῇ ἀθλιότητι ταύτῃ τὸ κείμενον μόνον τοῦ *Πλανώμενου Ὀλλανδοῦ*, καὶ ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὸ χειρόγραφον ἀντὶ πεντακοσίων φράγκων εἰς διευθυντὴν θεάτρου, ὅστις μεταφράσας γαλλιστὶ τοῦτο ἐνεπίστευθη εἰς ἕτερον μουσικὸν πρὸς μελοποίησιν.

Ἀπογοητευθεὶς ἐκ τοῦ θορυβώδους παρισινοῦ

βίου, οὐδὲν ἦττον δὲ φεύγων καὶ τοὺς πιστωτὰς αὐτοῦ τὸ ἔαρ τοῦ 1841 ὁ Βάγνερ μετῴκησεν εἰς προάστειον ἡσυχον καὶ χλοερύτατον, ἀποφασίσας νὰ ἐπιδοθῆ πάλιν εἰς τὴν μουσικὴν μετὰ μακρὰν ἀπὸ ταύτης ἀποχῆν. Ἴνα ἐξασφαλίσῃ δὲ τὴν οἰκιακὴν ἡρεμίαν, ἀπαραίτητον πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν, ἐξέλεξεν οἰκοδεσπότην γέροντα μὴ ἔχοντα οἰκογένειαν πολυμελῆ μηδὲ παιδιὰ ἀτακτοῦντα. Ὁ γέρον καταγίνετο μετὰ μανίας εἰς τὴν ζωγραφικὴν—ζωγραφικὴν φρικώδη, λέγει ὁ Βάγνερ, ἔχουσαν ὅμως τὸ κύριον προσὸν νὰ μὴ κάμῃ θυρῆσον. Ἄλλὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἐνῶ ἀκριβῶς ἐν μακαριότητι ἀπῆλασε τῆς πρῶτης δόξης καὶ ἡρεμίας, φρικώδεις ἤχοι πλῆττουσι τὰ ὄτα αὐτοῦ ἀνερχόμενοι ἀπὸ τοῦ ὑπογείου. Ὁ καλλιτέχνης σπεύδει ἐξάλλος ἐκεῖ καὶ τί βλέπει; Τὸν οἰκοδεσπότην ἀσχολούμενον περὶ τὴν τεχνουργίαν νέου μουσικοῦ ὄργανου, μίγματος ἄρπης καὶ κλειδοκυμβάλου. Μόλις καὶ μετὰ μακροῦς κόπους πείθει αὐτὸν νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐφεύρεσιν, καὶ ἀποκαταστάσῃ πλήρους ἡσυχίας, ἐπιδίδεται ὁ Βάγνερ εἰς τὴν μουσικὴν σύνθεσιν τοῦ *Ὀλλανδοῦ*.

Ἐκεῖ ὄρθιος πρὸ τῶν λευκῶν ὀδόντων τοῦ κλειδοκυμβάλου ὁ μέγας μουσικὸς διατάζει ἐπὶ στιγμῇ δειλία καὶ ἀνησυχία καταλαμβάνουσιν αὐτόν. Ἀποσχῶν τῆς τῶν αὐτῆς ἐργασίας πρὸ τόσου χρόνου, ὅα ἔχῃ ἀρὰ γε τὴν δύναμιν τοῦ συνθέτην; Μὴ ἐσβέσθη τῆς ἐμπνεύσεως ὁ σπινθὴρ διὰ παντός; Τότε, ἀλλοίμονον! ποῦ ἡ δόξα, ποῦ τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος! . . . Καὶ οἱ δάκτυλοι τρέμοντες πιέζουσι τὰ πληκτρα.

Πόσοι καλλιτέχνηται δὲν εὐρέθησαν εἰς τοιαύτας στιγμὰς διαταγμοῦ πρὸς ἑαυτούς; Ἢ μᾶλλον δὲν εἶνε καλλιτέχνης ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εὐρέθη ποτὲ εἰς ἠμοίαν ψυχικὴν κατάστασιν!

Ἄλλ' ὄχι! ὁ σπινθὴρ τῆς τέχνης δὲν σβύνεται ὑπὸ τὴν τέφραν τῆς ἀποχῆς. Φυλαττόμενος ἐκεῖ ἐν δλῇ αὐτοῦ τῇ δυνάμει ἀναδίδει πλοῦσιαν τὴν φλόγα αὐτῆ ἀποκαλυφθῆ. Εἰς τὸν πρῶτον φθόγγον ὁ Βάγνερ ἀνευρίσκει δλῆν αὐτοῦ τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὴν εἰς ἑαυτὸν πεποιθήσιν. Ἢ μουσικὴ τοῦ *Ὀλλανδοῦ* κλαρίζουσα, μινομένη, στενάζουσα ἐναλλάξ ὑφαίνεται μετὰ μοναδικῆς εὐχαρίας ὑπὸ τοὺς δακτύλους τοῦ ἐμπνευσμένου συνθέτου. Τὰ πλεῖστα μέρη, τέλει αὐτῶς ἐκ πρώτης ἀποπειρας, δὲν ἔχουσι κἂν ἀνάγκην ἀλλοιώσεως. Εἰς ἐπὶ τὰς ἐβδομάδας εἰν' ἔτοιμον τὸ ὄλον—ἔτοιμον καὶ ἔγραψεν. Ὁ καλλιτέχνης κρατεῖ αὐτὸ ἐν τῇ μνήμῃ μόνον. Διατὶ; Δι' ἔλλειψιν χρήματος ὅπως ἀγοράσῃ χάρτην!

Ἵπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἐγράφη τὸ ἔργον. Πρῶτη καλλιτεχνικὴ παραγωγή μετὰ μακρὰν ἀποχῆν καὶ τσαύτην ταλαιπωρίαν τί ἄλλο ἢ δύνατο νὰ ἐκφράσῃ ἢ τὰ πλημμυροῦντα τὴν

καρδίαν του τεχνίτου αισθήματα ; τί άλλο ή-
δύνατο να είνε ή εξομολόγησις των πόνων αυ-
του άφ' ενός και των ελπίδων του άφ' άλλου ;

Εν αυτώ τῷ θαυμασίῳ προκαρκούσματι,
ὅπερ θεωρεῖται ἀριστοῦργημα μουσικῆς συνθέ-
σεως, τὰ δύο ταῦτα ἀντίθετα προβάλλουσιν ;
ή μαινομένη θύελλα και ή κελαρύζουσα γαλή-
νη. Η ὄργη τῆς Βιμαρμένης και τὸ μειδίωμα
τῆς Ἐλπίδος. Καί ὁ ἀγὼν παρατείνεται μακρός,
ἀμφίβολος, ἕως οὐ τέλος νικᾷ ή σάταιρα ἐλπίς
ἐν γλυκυτάτῃ ὑμνωδίᾳ τῶν ἐγγόρδων ὀργάνων
και τῶν πλαγιάλων. Εἰδικώτερον ἐν τῷ ἔ-
σματι τοῦ νοσταλγοῦντος ναύτου, ὅστις παρα-
καλεῖ τὸν ἀνεμον νὰ πνεύσῃ ἕνα τὸν φέρῃ πάλ-
ιν πλησίον φιλιτάτης κόρης, τὴν ἑαυτοῦ νο-
σταλγίαν ψάλλει ὁ καλλιτέχνης. Ἀπειπισθεῖς
ἐν τῇ ξένη γῆ, ἕνα πόθον διακαῆ ἔχει, νὰ ἐ-
πανέλθῃ εἰς τὴν προσφιλεῖ πατρίδα. Τὸν πόθον
αὐτὸν ἐκφράζει διὰ λόγων ἐν ἐπιστολαῖς τοῦ
χρόνου ἐκείνου, τὸν πόθον αὐτὸν ἐκφράζει διὰ
στίχων και ἤχων ἀπαρμιλλῶς περιπαθῶν ἐν
τῷ Ὀλλανδῷ.

Κυρίως ή εξομολόγησις των δεινῶν αὐτοῦ, ή
κατὰ τῆς ἀγρίας τύχης ὄργῃ, ή ἐπιμονή πρὸς
πάλην και νίκην, εἰκονίζονται ἐν τῇ σπαρακτι-
κῇ φῶδῃ τοῦ κατηραμένου ναύτου.

Εν ἀντιθέσει δὲ τὸ χαριέστατον και ἀφροντι-
ξίμα των νηλοῦσῶν νεανίδων, τὸ ἐνθυμιζὸν διὰ
τῆς γοργῆς και εὐπειτοῦς αὐτοῦ μουσικῆς ἰτα-
λικῆς και γαλλικῆς μελωδίας, παρίστησιν οἰο-
νεῖ τοῦ κοινοῦ τὴν ἀμερμνησίαν, ἰδίως μάλιστα
τοῦ παρισινῶ κοινοῦ τὸ εὐχαρι και εὐτράπελον.
Μέσφ δ' αὐτῶν περίλυπος εἶνε ή Σέντα, ή μέλ-
λουσα σάταιρα τοῦ ναύτου, ἐκείνη, ἣτις ἀγαπᾷ
ἡδὴ αὐτὸν ἐν τῇ εἰκόνι τῇ ἀπὸ τοῦ τοίχου ἀ-
νηρημένη, ἐν ἐκστάσει και προσδοκίᾳ προση-
λοῖ δακρυόερεκτον βλέμμα ἐπὶ τὴν ὠχρὰν μορ-
φήν. Η τέχνη δηλαδὴ ή προσδοκῶσα τὸν ἐκ-
λεκτόν, ἀλλὰ πολυπαθῆ τεχνίτην, ὃν θέλει
ἀμείψῃ και σώσῃ διὰ τῆς πιστῆς ἀγάπης τῆς !

Γ.

Η περί του *Στοιχειωμένου Καραβιοῦ* πα-
ράδοσις ἦν ψάλλει ή Νορβηγίς κόρη, περίπου
τοιαύτη, ὅσα ἐν ἀρχῇ παρατίθεται εἰς ἑλληνη-
κοῦς στίχους μεταπλασθεῖσα, συγκεφαλαιοῖ ἐ-
λόκληρον τὸ δράμα ὡς ποιήσις και τὸ μελόδρα-
μα ὡς μουσική, διότι τὰ δύο ταῦτα πρέπει νὰ
ταυτίζωνται κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Βάγνερ.
Ὅπως λοιπὸν ἀπὸ τῆς παραδόσεως ταύτης ὡς
κεντρικῆς ἰδέας ἐξελίσσεται ή ὅλη δράσις, ἀπὸ
τῆς μουσικῆς, ἣτις ἀρμόζεται πρὸς τὴν ἐξαγ-
γελίαν τῆς παραδόσεως, ἐκτυλίσσεται δι' ἀπεί-
ρων συνδυασμῶν και παραλλαγῶν ή ὅλη μου-
σική. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐνεκαίνισεν ἐν τῷ
Πλαγαμένῳ Ὀλλανδῷ, ἀνέπτυξε δὲ κ' ἐξέτει-

νει εἰς τὰς μετὰ ταῦτα συνθέσεις αὐτοῦ. Πόσον
ἐξοχος εἶνε ή ἔργασια αὐτῆ ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ
λεπτολογίᾳ, και οἱ δυσμενέστατοι τῷ νεωτερικῇ
μουσικῇ ἀνομολογοῦσιν. Τεχνοκρίτης δὲ Γάλ-
λος παρομοιάζει τὴν ἀπαράμιλλον ἐπιμέλειαν
τοῦ Βάγνερ πρὸς τὴν μουσουργίαν των ἔργων
του πρὸς τὴν των Ἰταλῶν ἀρχιτεκτόνων ἐπὶ
τῆς Ἀναγεννήσεως, ὅστινες οὐδὲ γωνίαν, οὐδὲ
κεκρυμμένην και ἀφανῆ ἄκραν ναοῦ ή ἀνακτό-
ρου κατέλειπον ἀτημέλητον.

Ἄλλ' ή ἰδικαιτέρα μουσική ἔρευνα των δρα-
ματικῶν ἔργων τοῦ μεγαλοφουῶς Σάξωνος, ή
μελέτη και ἀνάλυσις αὐτῶν ἀνήκει τοῖς εἰδι-
κῶς πρὸς τὴν τέχνην ἀσχολουμένοις, ὑπάρχουσι
δὲ πολλοὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τοῦτο και μόνον
ἀφιερωθέντες. Δυστυχῶς μετὰ τῶν μουσικῶν
των θαυμαζόντων τὸν μέγαν διδάσκαλον καθ'
ὑπερβολήν, ὑπάρχουσι τινες, και μετὰ τῶν
ἀγνωσούντων ἐντελῶς τὰ ἔργα τοῦ Βάγνερ ὑπάρ-
χουσι πᾶμπολλοι, οἱ φρονούντες ὅτι ταῦτα εἶνε
προωρισμένα μόνον διὰ τοὺς γνώστας τῆς μου-
σικῆς, τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος μουσικοῦς. Ἀπα-
ράλλακτα ὅπως συμβαίνει και ἐν ταῖς ὀρησκεί-
αις : ὁ θεὸς τοῖς ἱερεῦσι μόνον οἰκεῖος τυγχά-
νει, οὐχὶ δὲ τῷ κοινῷ πλήθει. Ἰαῦτα διδά-
σκουσιν ἐκ συμφέροντος οἱ ἱερεῖς και πιστεύει ὁ
ἀμαθὴς ὄχλος.

Ἄλλ' εἶνε αὐτῆ οἰκτρὰ παρερμηνεύσις τοῦ
ἔργου τοῦ Βάγνερ. Ἐκεῖνος ἀκριβῶς διὰ τὸ
πλήθος ἔγραψε, διότι τὸ θέατρον εἶνε λαϊκὸν
σχολεῖον τῆς τέχνης. Τὰ δὲ μεγάλα ἔργα τῆς
τέχνης, ὅπως τὰ ἔργα τῆς φύσεως, ἀπαιτοῦσι
βεβαίως εἰδικὰς γνώσεις ὅπως τὰ ἐρευνησῇ
τις κατὰ βάθος, ἀλλ' ὅπως τὰ ἐκτιμήσῃ και
τὰ θαυμάσῃ, οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτοῦσιν ή λειτουρ-
γίαν των αισθήσεων, ποιᾶν τινὰ μὲρῶσιν τῆς
δικαιοῖας και καρδίαν οὐχὶ παγεράν. Οἱ δὲ πε-
ριφρουρῶντες ὡς αἰγύπτιοι ἱερεῖς τὸν ναὸν τῆς
Τέχνης και ἀποδιώκοντες ἀπ' αὐτοῦ τοὺς μὴ
ἀδελφοὺς ἐν τῷ σχήματι, εἶνε τὸσα γελοῖοι ἐν
τῇ φανατικότητι, ὅσα γελοῖος θὰ ἦτο ὁ βοτα-
τικὸς ὁ ἀπαγορεύων τοῖς μὴ ἐγκύψασι πρὸς τὴν
ἐπιστήμην των φυτῶν νὰ θαυμάζωσι τὸ χρῶμα
και τὸ ἀρωμα των ῥόδων, ή ὁ ἀστρονόμος ὁ
προστάσων ἡμᾶς, διότι δὲν ἤμεθα ἀστρονόμοι,
νὰ μὴ ζητῶμεν φῶς και θάλαπος ὑπὸ τὸν χρυσαυ-
γῆ Φοῖβον !

Εἶνε λοιπὸν κτῆμα θλων τὸ μέγα ἔργον τοῦ
Βάγνερ, τὸ ὅποιον ἐπαναλαμβάνω δὲν εἶνε και
ἀποκλειστικῶς μουσικόν. Καί ἴσως, ἴσως ἡμεῖς
οἱ μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος μουσικοὶ εὐρύτερον και
γενικώτερον ἀντιλαμβάνομενοι των ἔργων, μὴ
περιορίζοντες τὸ πνεῦμα εἰς τὴν κατάληψιν τῆς
θαυμασίας συναρμογῆς των μουσικῶν φθόγγων,
ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ ὄλου σύλληψιν και τεχνικὴν
διδασκαλίαν και ἐκτέλεσιν, ὡς ἔργου καθαρῶς θεα-

τρικοῦ, ἔργου προωρισμένου νὰ ἐξασκήσῃ ται-
αύτην ή τοιαύτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ,
ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν μετὰ πλείονος
κύρους πρὸς τῆς γενικῆς ἀξίας των ἔργων, ἐξ ἰ-
δίας ἀντιλήψεως κρίνοντες.

Βαστον των ἔργων τοῦ Βάγνερ ἔχει ἀλή-
θειαν τινὰ ὑψηλὴν, ἣτις ἐκτυλίσσεται και ἀνα-
πτύσσεται διὰ τῆς ἀδελφουμένης τέχνης των στί-
χων και των ἤχων. Ἐν τῷ *Πλαγαμένῳ Ὀλ-
λανδῷ* ή ἀλήθεια αὐτῆ εἶνε ή πάλῃ των ὑπερό-
χων πνευμάτων πρὸς τὴν ἀντιτασσομένην αὐτοῖς
τύχην.

Κάθε ψυχὴ περὶ φανη πλασμένη
Πῶρρετ' ἐδῶ 'ς τὴν πλάσας και ζῆ
Ἐἶνε ψυχὴ βαρεῖά δυστυχισμένη,
Φέρνει καὶ μῶς και βόσασα καλῖ.

Δὲν γέρονε αὐτῆ—ψυχὴ σὰν κάθε ἄλλη—
'Σ τὴν τύχῃ ἐμπρὸς τὸ μέτωπο δειλᾷ.
Κρατεῖ ψηλά, ὀρθοτὸ κεφάλι
Και τὴν ὄργῃ τῆς τύχης τῇ γελᾷ.

Η συμφορά—ὀχία φαρμακευμένη—
Τὴν ζῶνει εὐθύς, τὴν τρώγει ζωντανῇ
Μά ή ψυχὴ δὲν σβένεται, δὲν πεθαίνει
Αἰώνια ζῆ κ' αἰώνια πονεῖ!...

Η δὲ ἐλπίς τῆς εὐτυχίας ἐν τῇ ζωῇ, ή σω-
τηρία ἐν τῇ πίστει και τῇ ἀγάπῃ πῶσφ πλα-
στικῶς εἰκονίζονται ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Σέντας !
Και τίς, τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ὀμοιάζει τὸν κατηρα-
μένον αὐτὴν ἐν τῷ πλάγῃ τῆς ζωνῆς πλανα-
μένου ἀνευ σκοποῦ, και τίς ἐξ ἡμῶν ἐλπίδα εὐ-
τυχίας ἄλλην δύναται νὰ ἔχῃ ή πιστὴν τινὰ
ἀγάπην ;...

Μεσ' 'ς τῆς ζωῆς τὸ πέλαγος μᾶς ἔρριξεν ή Τύχη,
Τῆς συμφορῆς οἱ ἀνεμοὶ μᾶς φέρνουν ὅπου τύχη
Καταραμένοι ἀπ' τὸ θεὸ γυροῦμ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ
Και μᾶς στερεῖά δὲν βρῖσκαμε, μὴν ἄκρη σπλαγχνικῇ !

Χαρὰ 'ς ἐκεῖνον ἀπὸ μᾶς, ὅπου ή Μοῖρα ή μαῦρη
Μιὰ μέρα θὰ τὸν λυπηθῇ και θὰ τὸν φέρῃ ναῦρῃ
Σεκοῦρασι ἀπ' τὰ βάσανα 'ς ἐπὶ πρόσχαρη ἀμμουδιά !
Κι' ἀγάπη 'ς ἐμὲ ἀτίμητη, 'ς ἐμὲ μιά πιστὴ καρδιά !

Περὶ τοῦ προσώπου τῆς Σέντας, ὅπερ μετὰ
τὸςσιν στοργῆς ἐπλάσεν ὁ Βάγνερ, ἀφίνω ἐπὶ
πλέον νὰ λαλήσῃ ἀληθῆς καλλιτέχνης, ἦν ἐ-
θαύμασα ἐνταῦθα ὑποδομένην αὐτό : ή Κα-
Πελαγία Στάμαρ Ἀνδρίσσην. Παρεκάλεσα ταύ-
την νὰ μοι ἀνακοινώσῃ τὰς ἰδίας ἐντυπώσεις και
λίαν εὐγενῶς ἀπεδέξατο τὴν παράκλησίν μου :

«Τὸ πρόσωπον τῆς Σέντας εἶνε ἐκ των λαμπρο-
τάτων, ἀτινα ἐπλάσεν ὁ ἀθάνατος ἡμῶν διδά-
σκαλος, και παρέχει ἄρρητον θέλγητρον εἰς τὴν
ὑποκρινόμενην αὐτό. Ὅσακις εἶνε ἀναγεγραμμέ-
νος ἐν τῷ προγράμματι ὁ Ὀλλανδός, ἀπὸ τῆς
ἡμέρας αἰσθάνομαι ἑμαυτὴν ζῶσαν ἐν ὑψηλοτέρῳ
σφαίρῳ. Τὴν δ' ἐπέεραν, καθ' ἣν ὦραν καθήματι

ἐπὶ τοῦ μεγάλου ὀρονίου και προσηλῶ τὸ βλέμμα
ἐπὶ τῆς ἀνηρημένης εἰκόνας, βυθίζομαι εἰς τὸν
πόνον ἀληθῶς και οὐδὲν αἰσθάνομαι ἐκ των πέ-
ριξ. Καί ὅταν κατόπιν ψάλλω τὴν παράδοσιν,
μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς αἰσθάνομαι πολλὰκις τοὺς
ὀφθαλμούς μου ἀληθῶς πλήρεις δακρύων. Δὲν
δύναμαι νὰ εἶπω διὰ λόγου εἰς ὅποιαν ψυχικὴν
κατάστασιν διατελῶ τὴν ὦραν ἐκείνην. Νομίζω
ὅτι εἶμαι πρόθυμος εἰς πᾶσαν θυσίαν, εἰς πᾶν μαρ-
τύριον, και βλέπω ἑμαυτὴν εὐγενεστέραν και
ἀγνωτέραν ή πρότερον. Πιστεύσατέ με ! τοιαῦ-
ται στιγμὰι ἐχαρίσθησαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὅ-
πως ἐξωραίσωσι τὸ ἐν τῇ τέχνῃ πολύμοχθον
στάδιόν μας—οὐχὶ δ' αἰ ἐπευφημίαι, αἰτινες ἀ-
νακαλοῦσιν ἡμᾶς ἐν τῇ σκηνῇ μετὰ τὸ τέλος
τῆς πράξεως.»

Και τοιαῦτα μὲν ή περικαλλῆς καλλιτέχνης
ἐν ἐνθουσιῶδῃ εἰλικρινείᾳ ἐξομολογεῖται. Ἐκεῖ-
νος δὲ ὅστις ἀπὸ τῆς σκιερᾶς αὐτοῦ θέσεως πα-
ρηκολούθησε μετὰ παλμῶν τὸ ὄλον δράμα και
εἶδε μετὰ τὴν θυσίαν τὴν ἡγιασμένην κόρην τῆς
ἀγάπης και τῆς πίστεως ἀνερχομένην εἰς τοὺς
οὐρανοὺς, ἐκλίνε πρὸ αὐτῆς ὡς πρὸ ἀληθοῦς ἀ-
γίας και μάρτυρος τὴν κεφαλὴν κ' ἐκ τῆς ψυχῆς
αὐτοῦ δὲν ἔρρευσαν δάκρυα πένθους, ἀλλ' ἀ-
νῆλθε θυμιάμα προσευχῆς :

Ὁ θηρασμένη κόρη, γιὰ 'σένα δὲν θάρξω
Θανάτου μοιολόγι 'ς ὀθλιθερὸ σκοπὸ
'Απ' τῆ δικῆ σου χάρι μὰ χάρι θὰ ζητήσω
Και προσευχῆ θὰ πῶ :

Πῆγαίνε 'σὲ μιά κόρη ξανθὴ, χαριτωμένη,
'Ὅπ' ἀγαπᾷ 'ς τὰ ξένα φτωχὸν τραγουδιστῆ,
Και δύναμι Σὺ δὸς τῆς και 'πὲς τῆς νὰ προμηνῇ
Ὅπως 'Βοῦ :—πιστῆ !

(Ἐν Λειψίῳ)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΙΝΗΣ

ΠΡΟΠΑΡΑΚΕΒΥΑΣΤΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ

Ἄγγλος δημοσιογράφος, ὁ Δαυιδ Ἀνδερσον,
συνέλαθε καινοφανῆ ἰδέαν, ἦν ἀνακοινῶ διὰ
των ἡμερησίων. Προτίθεται νὰ καταρτίσῃ σχο-
λεῖον δημοσιογράφων και εἶνε πρόθυμος νὰ δε-
χθῆ μαθητάς, ἐπὶ ἀμοιβῇ οὐχὶ εὐκαταφρονήτῳ
ἄλλως, διότι ἕκαστος των φοιτῶντων εἰς τὴν
πρωτότυπον ταύτην σχολὴν ὑποχρεοῦται εἰς
τὴν ἐτησίαν καταβολὴν διδάκτρων ἑκατὸν λι-
ρῶν στερλινῶν, ἣτοι δύο και ἡμισίας χιλιάδων
φράγκων. Προσθετιὸν ὅτι οἱ μαθηταὶ διακτιῶνται
ἐξ ἰδίων. Ὁ κ. Ἀνδερσον ἀναλαμβάνει νὰ διδάξῃ
αὐτοὺς τὸν τρόπον καθ' ὃν γράφεται κύριόν τι ἀρ-
θρον, ἀρθρον χρονολογικόν, ή ἀφήγησις γεγο-

νότος τινός, να εξακριβώση την ειδικότητα προς την έκαστος των μαθητών αυτού ρέπει, να καλλιέργηση και ανάπτυξη τὰς ατομικὰς αὐτοῦ κλίσεις καὶ ἐπὶ τέλει καταστάση αὐτοὺς ἰκανοὺς νὰ κερδαίνωσιν ἐκ τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ἑκάτον πενήτηκοντα μέχρι πεντακοσίων φράγκων καθ' ἑβδομάδα. Δὲν ἐγγυᾶται περὶ τῆς ἰκανότητος πάντων, ἐγγυᾶται ὅμως ὅτι πάντες θὰ γνωρίζωσι τὸ ἔργον των. Συνελάντι εἰπεῖν ὁ Ἄγγλος συγγραφεὺς προτίθεται νὰ ἰδρῶση διὰ τὴν δημοσιογραφίαν προπαρσκευαστικὴν τινὰ σχολήν, ἀνόλογον πρὸς τὰς ὑφισταμένους διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῆς μουσικῆς. Ὁ κ. Ἀνδέρσον ἦτο ἴσως ὁ ἀρμόδιώτερος ἰδρυτὴς τοιαύτης σχολῆς, διότι ἐγένετο μαθητὴς τοῦ διασήμεου Δίκενς, ἐπὶ τριακονταετίαν δ' ὑπῆρξε συντάκτης εἰς ἔγκριτα τοῦ Λονδίνου φύλλα. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ ὁ Ἄγγλος δημοσιογράφος ἐκτίθησεν ὡς ἑξῆς: «Πρόκειται, λέγει, περὶ ἀπλῆς δοκιμῆς. Ἡ δοκιμὴ αὕτη δύναται νὰ ναυαγήσῃ ἀλλ' ἐγὼ εἰμι πεπεισμένος ὅτι θέλει τούναντιον ἐπιτύχει, ὅα γείνη δὲ πρόξενος σημαντικῆς ὠφελείας πρὸς τὸν τύπον. Κατὰ τὸ μικρὸν μου δημοσιογραφικὸν στάδιον, παρετήρησα πολλάκις πόσον ἀπαραίτητος ἀποβαίνει διὰ τὸν δημοσιογράφον κατὰλληλός τις προπαίδευσις. Πᾶς νέος διακριθεὶς κἀπιστὸς ἐν τοῖς κατωτέροις σχολείοις ἢ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ θεωρεῖ ἑαυτὸν ἰκανὸν ὅπως δημοσιογραφῆσῃ. Σχετίζεται ἰσομένως πρὸς δημοσιογραφικὸν τι γραφεῖον, ὑποβάλλει δύο ἢ τρεῖς χειρόγραφα, τὰ ὅποια ἐκπλήσσειται πῶς δὲν δημοσιεύονται ἀμέσως ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ φύλλου, ἐντείνει τὴν ἐπιμονὴν αὐτοῦ, ἐπαναλαμβάνει συχνάκις τὰς ἀποπειράς, ἀπτεται παντὸς εἰδους καὶ θέματος, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἐπιτυχίας, ἀλλὰ κοπιᾷ εἰς μάτην. Ἀνθ' ἑνός, οὐ τὰς προσπαθείας στέφει ἐν τέλει ἡ νίκη, οἱ ἄλλοι ἀποτυγχάνουσιν, ἐνῶ πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ πειθεῖς ἐγκυκλοπαιδικῆς βραβείου δὲν στεροῦνται, καὶ διὰ φαντασίας ζωηρῆς, κρίσεως ἀσφαλτοῦς καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, κτίνες ἀπαιτοῦνται ἐν τῷ δημοσιογραφικῷ ἐπαγγέλματι, εἶνε πεπρωτισμένοι. Τί ἐλλείπει λοιπὸν αὐτοῖς; Σχεδὸν τίποτε ἀλλὰ τὸ τίποτε τοῦτο ἔχει μεγίστην σημασίαν. Δὲν γνωρίζουσι τὸ α β τοῦ ἐπαγγέλματος. Τοῦτο τὸ α β λοιπὸν ἀναλαμβάνω νὰ διδάξω ἐγὼ πρὸς αὐτοὺς ἐν ἀληθείᾳ πρακτικῷ σχολείῳ. Καθ' ἑκάστην πρωίαν θὰ προσέρχωμαι εἰς τὸ γραφεῖόν μου, θὰ ἀναγινώσκω τὰς ἐπιστολάς μου καὶ τὰς ἐφημερίδας μου καὶ θὰ διανέμω τὴν ἐργασίαν εἰς τοὺς μαθητὰς μου, ὡς ἐάν ἦσαν συντάκται μου. Ἐννοεῖται οὐκοῦν ὅτι προὑποθέτω αὐτοὺς πεπρωτισμένους διὰ μορφώσεως ἰκανῆς καὶ διαθεμιένους νὰ συμπληρώσωσι μετὰ ζήλου τὰ κενὰ αὐτῆς. Εἰς τὸν ἕνα θὰ εἶπω: «Εἰς τὸ Χάυδ

Πάρκ γίνεται σήμερον στρατιωτικὴ ἐπιθεώρησις. Ὁ παραστῆς εἰς αὐτὴν καὶ τὴν τρίτην ὠραν θὰ μοῦ δώσῃς τὴν περιγραφὴν εἰς ἑκατὸν στίχους». Εἰς ἄλλον: «Λάβε αὐτὸ τὸ δίστηλον ἄρθρον νὰ μοῦ κάμῃς μιαν περίληψιν». Τρίτος θὰ μεταβῆ πρὸς ἐπίσκεψιν καλλιτεχνικῆς τινος ἐκθέσεως καὶ ὁ περιγράψῃ ταύτην. Τέταρτος θὰ παραστῆ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ νέου δραματικοῦ ἔργου καὶ οὕτω καθεξῆς. Μετ' ὀλίγον θὰ ἐννοήσω τὴν ἰδιοφυίαν ἑκάστου καὶ ὁ προσπαθήσω νὰ ἀναπτύξω αὐτήν. Πρόκειται νὰ μορφώσω πολιτικὸν δημοσιογράφον; θὰ βεβαιωθῶ ὅτι εἶνε ἐγκρατὴς τοῦ δικαίου, τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, μὴ ἐξαιρουμένων, ἐννοεῖται, καὶ τῶν ἀπαραίτητων ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων. Ὁ ἀσκήσω αὐτὸν ἵνα πραγματευέται τὰ τῆς ἡμέρας θέματα, ὑποδεικνύων αὐτῷ τὰς πηγὰς ἐξ ὧν δύναται νὰ λαμβάνῃ τὰς πληροφορίες του καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν δύναται νὰ ἐξελέγχῃ ταύτας. Ὁ προσπαθήσω νὰ καταστήσω αὐτὸν ἰκανόν, ὅπως ἐξετάξῃ τὰ διάφορα ζητήματα ἀφ' ὠψηλοῦ, ἀπέχων πάσης δαιμύτητος περὶ τὴν ἐκφρασιν καὶ πάσης προσηγορικότητος. Ἄλλοι θὰ ἐπιδιδῶσιν εἰς τὴν χρονογραφίαν, τὴν συγγραφὴν ἄρθρων ἐπιτερωπῶν καὶ ποιικίλων, εἰς αὐτὴν τὴν καινοθηρίαν. Ὁ ἀσκηθῶσιν εἰς τὴν ἀναστροφήν μετὰ τῶν ἐπισήμων προσώπων, εἰς τὴν ἐνέργειαν δι-καστικῆς τινος ἀνακρίσεως χάριν τῆς ἐφημερίδος αὐτῶν καὶ τὴν σύνταξιν αὐτῆς εἰς ὕφος ἀκριβὲς καὶ σαφές. Ἐν μίᾳ λέξει θὰ μορφώσω νέους δυναμένους νὰ παρασταθῶσιν ἐνώπιον τῶν διευθυντῶν τῶν ἐφημερίδων καὶ ζητήσωσιν ἐργασίαν, ἐν γνώσει ὅτι καλῶς ἐπίστανται τὴν δημοσιογραφικὴν τέχνην. Φρονῶ δὲ ὅτι οὕτω σημαντικὴν ἐκδούλευσιν προσφέρω καὶ εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δέ.»

Τοιοῦτο τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Ἀνδέρσον, μένει δὲ νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ θὰ ἀποδειχθῇ προσφύς, ὅποιον φαίνεται κατὰ θεωρίαν.

Η ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

Δημιώδης μῦθος τῆς Σινεϊκῆς, περιεχόμενος ἐν τοῖς δημοσιεύμασι τοῦ Max Müller, τοῦ Schopenhauer καὶ ἄλλων, μάς παρουσιάζει γυναῖκα μάνδραρινου κρίνουσιν κρίσιν ὡς τὴν περιώνυμον ἐκείνην τοῦ Σολομώντος. Ὁ μῦθος ἔχει ὡς ἑξῆς: Δύο γυναῖκες παρέστησαν πρὸ τινος μανδραρίνου φέρουσαι μεθ' ἑαυτῶν βρέφος, οὗτινος ἐκατέρω ἡμφισβήτην τὴν μητρότητα. Ὁ μανδρα-

ρίνος, εἰς τὸν ὅποιον ἐπεβάλλετο νὰ διαγνώσῃ τὴν ἀληθῆ μητέρα, περιελθὼν εἰς ἀμηχανίαν, κατέφυγε παρὰ τῇ σύζυγῳ αὐτοῦ, ἥτις διέπρεπε μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ προνοητικότητι, καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν γειτόνων, ζητῶν τὰς συμβουλὰς αὐτῆς. Ἡ σύζυγος τοῦ μανδραρίνου, ἀφ' οὗ ἐζήτησε προθεσμίαν πέντε λεπτῶν ὅπως σκεφθῆ, προσέταξε τοὺς θεράποντας νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀγρεύουσι μέγαν ἰχθύν, τὸν ὅποιον νὰ φέρωσι ζῶντα πρὸ αὐτῆς. Τοῦτου γενομένου, εἶπεν ἡ σύζυγος: «Φέρετε τῶρα τὸ βρέφος, ἀλλὰ μὴ ἀφήσετε τὰς γυναῖκας νὰ εἰσέλθωσι μετ' αὐτοῦ». Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τούτου, ἐκδύσασα τὸ βρέφος τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ, περιετύλιξεν ἐντὸς αὐτῶν τὸν ἰχθύν καὶ παρήγγειλε νὰ τὸν ρίψωσιν εἰς τὸν ποταμὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν δύο γυναικῶν. Ὁ ὑπῆρέτης ὑπήκουσεν εἰς τὴν προσταγὴν τῆς κυρίας, ἐσφάδαζε δὲ ὁ ἰχθὺς ἐν τῷ ὕδατι ὑπὸ τὰ σπάργανα. Τότε ἡ μία ἐκ τῶν γυναικῶν, μετὰ δισταγμὸν ἐνός δευτερολέπτου, ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμὸν ὅπως σώσῃ τὸ ὑποτιθέμενον παιδίον. Ἀὕτη εἶνε ἡ μήτηρ του», εἶπεν ἡ σύζυγος τοῦ μανδραρίνου, καὶ προσέταξε νὰ τὴν ἐξαγάγῃσι τοῦ ποταμοῦ καὶ τῇ ἀποδώσωσι τὸ τέκνον τῆς. Ὁ μανδραρίνος διὰ νεύματος τῆς κεφαλῆς ἐπέδοκίμασε τὴν κρίσιν τῆς γυναικὸς του, καὶ ἐπίεισθη ὅτι αὕτη εἶνε ὁ σοφώτατος νοῦς τοῦ βασιλείου.

Καὶ ταῦτα ὁ περιέργος οὗτος μῦθος ἀπέκλειται δ' εἰς τοὺς περὶ τὴν συγκριτικὴν μυθολογίαν ἀσχολουμένους νὰ ἐξαγάγῃσι συμπεράσματα ἐκ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ὁμοιότητος πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ Σολομώντος.

II.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Οὐδὲν μέγα καὶ γενναῖον ἐπιτελεῖται ἐν τῷ κόσμῳ ἄλλως ἢ διὰ τῆς μεγαλονοίας καὶ τῆς εὐσταθείας ἐνός καὶ μόνου ἀνδρός παλαιόντος κατὰ τῶν προλήψεων τοῦ πλήθους.

Ἡ φιλία εἶνε ὁ γάμος τῶν ψυχῶν, καὶ ὁ γάμος οὗτος ὑπόκειται εἰς διαζύγιον.

Ἐπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες ἀφοῦ εὐεργετήσωσι τινὰ ἀπαιτοῦσι τὴν ἀντιμισθίαν. Ἄλλοι δὲν σκεύδουσι τόσον, ἀλλὰ θεωροῦσι τὸν εὐεργετηθέντα ὡς ὀφειλέτην αὐτῶν ἄλλοι τέλος ἀγνοοῦσιν, ὡς εἰπεῖν, τί ἔχουσι πράξει, ὁμοιάζοντες πρὸς τὴν ἀμπελον, ἥτις παράγει τὸν καρπὸν αὐτῆς, μεθ' ὃ οὐδὲν πλέον ζητεῖ ἀρκουμένη ὅτι παρήγαγε σταφυλάς. Βεβαίως ἐκ τῶν τελευταίων τούτων πρέπει νὰ ἤμῃθα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οἰκονομία ἀπὸ καπνόν. Περὶέργα καὶ διδακτικὰ περὶ τῆς ἐκ τῆς ἀποφυγῆς τοῦ καπνίσματος προκυπτούσης ὠφελείας εἰς τὸ βαλάντιον καὶ τὴν ὑγείαν ἀναγράφει ἡ Νέα Ἐφημερίς τὰ ἐπόμενα:

«Πρὸ πολλοῦ ὁ συμπολίτης ἡμῶν κ.Ν. Μελισσειδης ἐκκοδμήσεν ἐξοχικὴν ὠραίαν οἰκίαν ἐπὶ τοῦ ἐν Πάτρσι οἰκίας καὶ τῆς οἰκίας ταύτης ἐτέθη ἐσχάτως καὶ ἀναγινώσκεται λίαν περιέργως ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Ὁ ἔτη τεσσαράκοντα μηδέποτε καπνίσας, τὸ δὲ μὴ δαπανώμενον κατ' ἔτος ἐκτοκίας, τοιοῦτον κτήμα ἀποκτῆ, κ' ὑγείας δέκα ἔτη ὅ τὸν βίον του προσθέτει.

Τοῦτο θὰ εἴπῃ ὅτι εἰς διάστημα 42 ὄλων ἐτῶν ὁ κ. Μελισσειδης οὐδέποτε καπνίσας ἀπεθυσάμην οἰκονομίαν οὕτω σεβαστὴν, δι' ἧς ἀνήγειρε τὴν καμπρὸν οἰκίαν. Καθ' ὑπολογισμὸν ἀκριθεῖ ἐπὶ τῆς κατ' ἐλάχιστον ἔρον δαπάνης τοῦ καπνίσματος δι' ἑν ἄτομον (δρ. 90 ἑτησίως) ἀνατοκίζομένου πρὸς 10 ο/ο τοῦ προστιθέμενου κεφαλαίου τῶν 90 δραχμῶν κατὰ συνέχειαν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, τὸ ὀλίγον κεφάλαιον ἀνέρχεται εἰς δραχ. 39.832,86. Ἄν δὲ παραδεχθῶμεν τὸ πιθανώτερον, ἢ μᾶλλον τὸ βέβαιον, ὅτι εἰς οἰκονομίας καὶ τὰς πλέον μικρὰς, τούλάχιστον δύο αἰῶμα καπνίζουσι, τὸ κεφάλαιον τότε διπλασιάζεται ἀνερχόμενον ἐν ὅλῳ εἰς δρ. 79,692. Κεφάλαιον πολὺ σπουδαῖον διὰ τοῦ πτωχοῦ τοῦ ἀποζώντα ἐν τῆς ἡμερησίας αὐτῶν ἐργασίας* σπουδαίον ὅμως διὰ τοῦς εὐπόρους ἢ πλουσίους ἢ κατὰ δέκα ἔτη παρτάσις ὑγεινοῦ βίου. Καθὼτι γνωστότατον ὑπάρχει ὅτι τὸ καπνίζοντον ἐνέχει δηλητηριώδεις οὐσίας καὶ διὰ τὸν καπνίζοντα εἶνε βραδὺ δηλητηρίον εἰ καὶ ἀνεπαίσθητον».

Τὰ ζῶα χρησιμοποιούμενα ἐν πολέμῳ.

Ἡ συμπλήρωσις τῶν μέσων τοῦ πολέμου διὰ τῆς χρησιμοποίησεως παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἐπιδιώκεται σήμερον μετὰ μοναδικῶν ὄντως ζήλου. Ἴδου τί περὶ τούτου γράφουσιν ἐκ τῆς γερμανικῆς πρωτευούσης.

«Ἡ προπαρασκευὴ πασῶν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ κέντων τῶν μέσων ἐν Γερμανίᾳ ἐφθασε μέχρι σημείου, τὸ ὅποιον θὰ ἦτο μοναδικόν, ἐάν μὴ ἦν σπουδαῖως ἐπίφοδον. Μήπως δὲν γίνεται λόγος νὰ συμπεριληφθῶσι μετὰ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος πάντα τὰ ἐν Γερμανίᾳ τετράποδα καὶ πτηνὰ; Ἐν ταῖς ρημναῖς ἐπαρχίαις τρέφουσι πλείονας ἰεράκας καὶ ἐξασκοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν δίωξιν τῶν ταχυδρόμων περιστερῶν. Ἐπειδὴ ἡ διὰ τῶν περιστερῶν συγκοινωνία ἀποτελεῖ ἐν Γαλλίᾳ ἀντικείμενον τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, ἐν Γερμανίᾳ εἶνε λίαν ὑπερήφανοι καὶ εὐχαριστημένοι ἐν τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἰεράκων ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ἕτερον. Ἐν Γερμανίᾳ ἀνεγνώρισαν τὴν χρησιμότητα τῶν κυνῶν διὰ τὰς προφυλακὰς καὶ εἰς πλεῖστα χωρία καταγινοῦνται εἰδικῶς εἰς τὴν ἐξασκῆσιν τῶν κυνῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Προτίθενται ἐπίσης νὰ μεταχειρισθῶσι τοὺς κύνας

καὶ εἰς τὰς κατοπεύσεις καὶ κατασκοπείας, καὶ ὁ Θεὸς γνωρίζει καὶ εἰς ποίαν ἄλλην ἔτι ὑπηρεσίαν. Λόγος γίνεται περὶ ἀπογραφῆς τῶν κινδῶν τούτων καὶ μάλιστα περὶ ἐπιθεωρήσεως. Φαίνεται ὅτι οὕτω λίαν προσεχῶς θὰ ἔχωμεν ἀπογραφὴν καὶ κινήτοποιησιν τῶν σκύλων. Ἐπειτα θὰ ἴδωμεν τοὺς κύνας τῆς ἐφεδρείας καὶ τῆς ἐθνοφυλακῆς φέροντας διακριτικὸν περιλαίμιον καὶ ἰσως ἰσως καὶ παράσημα. Ὡς βλέπετε, νέοι ὀρίζοντες διανοίγονται εἰς τὸν γερμανικὸν πολιτισμὸν».

Ἐπελογίσθη ὅτι ἐν Γαλλίᾳ ἕκαστος κάτοικος ἀπορρίπτει κατ' ἔτος ὑφάσματα ἐσθαρμένων ἐνδυμάτων βάρους 8 χιλιogramμων, τουτέστιν ἐπενδύτας, ἐσωκάρδια, περισκελίδια, ἀσπρόρουχα διάφορα, ἐσθῆτας γυναικείας, καλύμματα διάφορα, υπολαίμματα τῶν ραπτικῶν καταστημάτων καὶ οἰαδήποτε ἄλλα ράκη.

Πολλαπλασιάζοντες δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν 8 χιλιogramμων ἐπὶ 35,000,000 ὅσοι εἶνε οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλίας, εὐρίσκωμεν ὅτι ἡ Γαλλία παράγει κατ' ἔτος 280,000,000 χιλιogramμων ρακῶν, ἅτινα πωλούμενα πρὸς 50 λεπτά τὸ χιλιogramμον, ἀποφέρουσι σὺν τῷ 140,000,000 φράγκα.

Περὶ τοῦ ὀδυνάτου τοῦ ἐκ γερμανισμοῦ τῆς Ἀλσατίας, ὅπερ ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τῶν τελευταίων ἐκλογῶν ἐν Γερμανίᾳ, καθ' ἃς αἱ προσηρηθέντες ἐπαρχίαι Ἀλσατία καὶ Λοθαριγγία ἀπέστειλαν εἰς τὸ Γερμανικὸν Κοινοβούλιον ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως βουλευτῆς διαμαρτυρομένους κατὰ τῆς κατοχῆς, γράφει ὁ ἐν Στρασβούργῳ ἀναποκρίτης γαλλικῆς τινος ἐφημερίδος: «Μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας ἃς καταβάλλουσιν οἱ Γερμανοὶ ἵνα μὴ τὰ παιδία ἐκμανθάνωσι τὴν γαλλικὴν ἐν Ἀλσατίᾳ, ἡ σύζυγος, ἡ μήτηρ, ἡ ἀδελφή, ἡ μάμμη ἀνέλαθον κατὰ τῆς συβερνήσεως ἀγῶνα κρύβιον, ἐν ᾧ ἡ νίκη θὰ ἀπομείνῃ ἐπὶ τέλους εἰς αὐτάς. Ἡ γαλλικὴ γλῶσσα διεγράφη ἐκ τῶν προγραμμάτων τῶν λυκαίων καὶ τῶν γυμνασίων. Διδάσκονται δις τῆς ἑβδομάδος μόνον, ὡς ἡ ἐλληνικὴ καὶ ἡ λατινικὴ, ὡς γλῶσσα νεκρά. Ἀλλὰ πάντα τὰ ἰδιωτικὰ παρθναγωγεῖα εἰσι γαλλικά, καὶ κατ' ἔτος ἐξέρχονται ἐξ αὐτῶν χιλιάδες νεανίδων, παρεσκευασμένοι ὅπως ἐνσταλάξωσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν μικρῶν Ἀλσατιανῶν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀποτροπὴν κατὰ παντὸς ὅτι γερμανικόν. Οὐνομάσατέ το χίμαιραν, ἀνοήσιαν, μαρίαν, ὅπως θέλετε, ἀλλὰ τὸ πρῶγμα ἔχει οὕτως. Θὰ καταργήσωσιν ἐν τέλει τὰ παρθναγωγεῖα; Θὰ ἀπαγορεύσωσιν εἰς τοὺς Ἀλσατιανούς νὰ ἀποστέλλωσι τὰς θυγατέρας τῶν εἰς ἐκπαιδευτήρια ἄλλα ἢ τὰ δημόσια; Ἐὐ ζήτημα εἶνε λίαν ἀκανθώδες καὶ δὲν δύναται νὰ λυθῇ βεβαίως. Ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Στρασβούργου, εἶδον ὀλιγὸν νεοσσῶν μικρῶν χαιμινίων, δώδεκα ἕως δέκα πέντε ἐτῶν, τὰ ὅποια μεταβαίνουν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καθ' ἑκάστην πρωΐαν εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Στρασβούργου καὶ ἐπιστρέφουσι τὴν ἑσπέραν. Γαλλιστὶ ὁμιλοῦσι μόνον κατ' οἶκον. Ἐν τῷ γυμνασίῳ διδάσκονται τὴν γερμανικὴν. Πλησιάζω τὸν μικρότερον ἐκ τοῦ ὀμίλου.—Πῶς ὀνομάζεσαι;—

Φράντζ.—Ἔσαι Γερμανός;—Ὅχι.—Τὴ εἶσαι λοιπόν;—Ἀλσατός.—Οὕτως ἀνατρέφονται ὑπὸ τῆς μητρὸς. Διὰ ταπεινότερας φωνῆς λέγει αὐτοῖς κάτι τι πλειότερον. Ἀλλ' ἐνώπιον τῶν ξένων πρέπει νὰ εἶνε ἐπιφυλακτικός; εἶνε Ἀλσατός. Κάποιος ἄλλος «παίζει τοὺς στρατιώτας».—Θέλεις νὰ γείνης στρατιώτης;—Ναί.—Πρῶστος στρατιώτης;—Ὅχι, Γάλλος.—Πλατωνικαὶ αἱ ἐκδηλώσεις, συμφωνῶ, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι μὲ συνεκίνησαν μέχρι δακρύων».

Ἐν τινι νεωστὶ ἐκδοθέντι βιβλίῳ εὐρίσκωμεν τὰ ἐπόμενα δύο ἀνέκδοτα περὶ τοῦ πρὸ τινος ἀποθανόντος μεγάλου μουσικοῦ Λίστ.

Ὁ Λίστ δὲν ἐπέτρεπε ποτὲ νὰ ὁμιλῶσι καθ' ἑν ἄραν αὐτὸς ἔπαιζε. Κατὰ τινος μουσικῆν ἐσπερίδα ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Πετροπόλεως, ἐν ἣ ἐτύγγανε πολλῆς εὐνοίας, ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὅστις δὲν ἦτο πολὺ φίλος τῆς μουσικῆς, συνήψε συνδιάλεξιν μετὰ τινος κυρίας, μὴ δίδων δὲ πολλὴν προσοχὴν εἰς τὸ ἐκτελούμενον τεμάχιον, ὡμίλει μαγαλοφώνως. Λίγνιδως ἡ μουσικὴ καὶ διὰ μίαν, ὁ δὲ Λίστ ἀφίνει τὸ κλειδοκτύμβαλον. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἐκπλαγείς, πλησιάζει τὸν μουσικὸν καὶ τὸν ἐρωτᾷ:

— Διὰ τί διεκόψατε τὸ τεμάχιον;

— Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ὁμιλῇ, οἱ ἄλλοι πρέπει νὰ σιωπῶσι, ἀπήντησε μακιαβελικῶς ὁ δυσαρσεστηθεὶς καλλιτέχνης.

Καθ' ὅμοιον τρόπον προσηνήθη ποτὲ εἰς ἄλλην ἐσπερίδα, ἐν ἣ παρίστατο ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ βασίλισσα, δυσθυμὸς οὖσα ἐκ προηγουμένης ἀφορμῆς, εὐρίσκειτο εἰς νευρικὴν ταραχὴν. Μόλις ὁ Λίστ ἐκάθησε πρὸ τοῦ κλειδοκτύμβαλου, ἡ βασίλισσα παρεπονέθη διὰ τὴν μεγάλην θερμότητα τῆς αἰθούσης. Ἐν τῷ ἅμα εἰς τῶν αὐλικῶν σπεύσας ἤνοιξεν ἐν παράθυρον. Ἀλλὰ δὲν παρήλθον δύο λεπτά, καὶ ἡ βασίλισσα εὐρίσκει ἀνυπόφορον τὸ σχηματιζόμενον ρεῦμα ἀέρος. Ἀμέσως ὁ αὐλικός, προλαμβάνων τὴν ἐπιθυμίαν τῆς, ἐκλείσει τὸ παράθυρον. Ἐν τούτῳ συγχυσίς καὶ ταραχὴ, παραβλάπτουσα μεγάλως τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνακρουομένης μελωδίας. Ὅθεν πρὶν τελειώσῃ, ὁ μουσικός ἐγείρεται, ὑποκλίνεται πρὸ τῆς βασιλικῆς ἡμιγύρεως, καὶ καταβαίνει εἰς τὸν κήπον νὰ καπνίσῃ. Ὅταν μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἐπανῆλθον, ὁ παριστάμενος βασιλεὺς Φρειδερίκος Γουλιέλμος πλησιάζας ἐρωτᾷ αὐτόν:

— Διὰ τί πρὸ ὀλίγου ἐτελείωσες τόσο ἀποτόμως καὶ ἐξήλθες;

— Ἐροθήθη μὴ εἶμαι ἐνοχλητικός εἰς τὴν Α. Μ. τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν καθ' ὃν χρόνον εἶδεν τὰς διαταγὰς τῆς, ἀπήντησεν δημοτικῶς ὁ Λίστ.

Οἱ μεγαλείτεροι οἰκονόμοι τοῦ χρόνου εἰσὶν οἱ Ἀγγλοὶ. Ἐκτὸς ἄλλων ἀπόδειξις ἔστω καὶ τοῦτο: Ἐπὶ τοῦ ὄρολογίου ἐνὸς τῶν λυκαίων τῆς Ὁξωνίας εἶνε ἐπιγεγραμμένη ἡ ἐξῆς ὑπόμνησις εἰς τοὺς φοιτητάς: Ἀ ὦ ρ α ι π α ρ ἔ ρ γ ο ν τ α ι κ α ἰ θ ἄ σ ἄς ζ η τ η θ ἦ λ ὄ γ ο ς δι' α ὑ τ ἄ ς.

Ὁ ἄργυρος ἐφόνευσε περισσότερας ψυχὰς παρ' ὅσα ὁ σίδηρος σώματα.